

Година XII.

София, януари 1940 г.

Книга 1 (111)

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИНДЕНСКЪ

БАР, КУЧИНО, БИБИЧЕТОВА
БАЛКАНСКИ ИЗДАВАТЕЛСТВО
СКОПЈЕ

ИЗДАНИЕ НА ИЛИНДЕНСКАТА
ОРГАНИЗАЦИЯ

11.2.26.нв.

МАР. И ЧИВ. БИБЛИОТЕКА
УЧЕБНИК САМОУСЛАНІ
СКОПЈЕ

69-89-75-52-21

Съдържание:

1. Отчетъ на Ръководното тѣло на Илинденската организация за 1939 год.
2. Инженеръ Христо Станишевъ. — К. Хр.
3. Раздѣлата ни съ Пегъръ Юруковъ — П. Ацевъ.
4. Кръстъ (Ставро) Калабуровъ. — К. Шкуртовъ.
5. Македония въ своето културно-просвѣтно развитие — Ил. Ивановъ.
6. Положението.

Sommaire:

1. Rapport du comité central de l'organisation d'Illinden sur son activité pendant l'année 1939.
2. L'Ingénieur Christo Stanicoff — par C. Chr.
3. Notre séparation avec Pétre Uroukoff — par Pétre Atzoff
4. Krîstu Stavro Calabouroff — par K. Chcourtoff.
5. La Macédoine dans son développement culturel — par Il. Ivanoff.
6. La situation.

Исторически календаръ за м. декември

Новъ стилъ	Ст. стилъ		Годината на събитието
1	19	Въ София се помина Струмишкия митрополит Герасимъ	1918
2	20	При Св. Българ. Екзархия се учреди Св. Синодъ съ мирски съветъ	1908
3	21	Атентатъ върху желѣзнницата Солунъ — Цариградъ	1911
4	22	Извършень бѣше атентатъ въ Щипъ	1911
5	23	Българската армия победоносно влѣзе въ Букурещъ.	1916
6	24	Цариград. българи опълномощиха Алекс. Екзархъ да работи предъ В. Порта за независима българска църква.	1847
7	25	Второ възстание на българите въ Берковско.	1837
8	26	Въ София бѣше свиканъ архиер. съборъ по управление на бълг. църква.	1927
9	27	Българската войска завзе гр. Тулча.	1916
10	28	Партений Зографски (7. XI. ст. ст. 1897 г.) Винишката Афера.	1897
11	29	Убити въ София Ив. Гарвановъ и Борисъ Сарафовъ.	1907
12	30	Жестоки боеве между руси и турци на Шипченски балканъ.	1877
13	31	Въ Видинъ се помина първия бълг. екзархъ Антимъ I.	1888
14	1	Турцитѣ безредно отстѫпиха отъ позициите на Шипченския проходъ и генералъ Гурко ги преследва.	1877
15	2	Арестувани бѣха всички членове на Българ. община въ Щипъ.	1904
15	2	Излѣзе въ Цариградъ в. Македония, редакт. П. Р. Славейковъ.	1866
16	3	Почина Доростолъ — Червенския (Русенски) митроп. Григорий.	1898
17	4	Гръцкиятъ патриархъ Григорий съ окръжно кани православните църкви на Вселенски съборъ противъ българ. народна църква.	1868
18	5	Голѣмъ митингъ въ София поради клането въ Щипъ.	1911
19	6	Велешани изгониха гръцкия владика.	1868
20	7	Валандовска афера: бити и изтезавани 150 души, арестувани 950.	1899
21	8	Архимандритъ Козма Пречистански бѣше ръкоположенъ за дебърски митропол.	1897
22	9	Архимандр. Герасимъ биде посветенъ за Струм. митрополитъ.	1896
23	10	Бившиятъ Охрид. митрополитъ стана Пелагонийски.	1906
23	10	Тоя денъ бѣше убитъ великия макед. револ. Dame Груевъ въ с. Русиново.	1906
24	11	Почина Св. Наумъ Охридски.	910
25	12	Българите отъ Плѣвенъ изгониха гръцк. владика Паиси.	1861
26	13	Въ Цариградъ се основа „Българска Матица“.	1908
27	14	Д. Миладиновъ започна съ силна речь борба противъ гръцкия влад. въ Охридъ.	1859
28	15	Войв Иорданъ Пиперката води упорито сражение съ турски аскеръ при с. Брѣзово (Д. Хисаръ — Битолско).	1902
29	16	В. Порта прие изцѣло финансовите реформи за Македония.	1905
30	17	Въ Цариградъ бѣше обявена уния между римския папа и една част отъ българския народъ.	1860
31	18	Въ София почина Иосифъ Ковачевъ. — почина известниятъ фолклористъ Стефанъ Верновичъ	1893

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИНДЕНСКЪ

Редакторъ: КИРИЛЪ ХРИСТОВЪ – СОВИЧАНОВЪ

Редакция и администрация: ул. „Пиротъ“ № 5, телефон. 2-19-32

Годишенъ абонаментъ за Царството — 120 лв., за Европа — 200 лв., за Америка — 2 долара. Отдѣленъ брой 12 лв.
Чекова сметка 5221.

Списанието е одобрено отъ Министерството на Народ. Просвѣщението съ окръжно № 40,350 отъ 28. XI. 1933 г.

ILLUSTRATION „ILINDEN“ Rédaction et administration: rue „Pirot“ 5. — Sofia, Bulgarie.

ОТЧЕТЪ

на Ръководното тѣло на Илинденската организация предъ г. г. делегатитѣ
на XII редовенъ конгресъ за 1939 год.

РС II 8/1940

162/010

Господа делегати,

Единадесетиятъ редовенъ конгресъ на Илинденската организация се състоя на 29 и 30 януари миналата година, съгласно обявения дневенъ редъ, като безшумно и единодушно разреши редица въпроси. Сега ще чуете отчета за 1939 год. който се напечат въ Кн. I. — 111. на илюстрация Илинденъ за 1940 год.

Въ последното заседание на конгреса бѣха избрани за Ръководно тѣло петъ члена: г. г. А. Кецкаровъ, Хр. Танушевъ, Лука Групчевъ, Д. Лазаровъ и Лаз. Гошевъ, а за контролна комисия г. г. Ив. Лъмчевъ и Арстидъ Дамяновъ отъ София, а Траянъ Коновъ отъ Плевенъ.

Съгласно чл. 28 отъ устава на 5 февруари бѣ свикано общочленско събрание на Софийското дружество, въ което се избраха въ Р. т. още двама — г. г. Л. Томовъ и Тома Кърчовъ, та всичко станаха седемъ члена на Р. т.

Ръководно тѣло

Съгласно чл. 28 отъ устава на 5 февруари следъ заседанието на соф. дружество, старото настоятелство предаде дѣлата на новото,

(прот. № 5 отъ 5 февруари 1939 год.)

следъ което новото настоятелство се конституира както следва:

1. Председател — Л. Томовъ.
2. Подпредседател — Хр. Танушевъ.
3. Секретарь — Лука Групчевъ.
4. Касиер — Ант. Кецкаровъ.
5. Библиотекарь — Т. Кърчовъ.
6. съветници — Дим. Лазаровъ.
7. съветници — Лазаръ Гошевъ.

Отъ 5. февруари м. г. до днесъ това Р. т. направлява нашата скъпа организация, въ чиито въ редове се числятъ останалите живи борци за свободата на Македония. Преживѣли тежки страдания и материални несгоди, тѣ всички и сега живѣятъ съ идеала да сѫ полезни на родъ и рода.

Веднага следъ конституирането си Р. т. съ окр. № 117 отъ 7. II. съобщи това на Илинденскитѣ

дружества и ги подканни къмъ по-енергична дейностъ.

Презъ отчетната година Р. тѣло работи при трудни условия и обстоятелства, но то изпълняващо своя дългъ безуморно и съ пълно себеоприятие. Опредѣли си всѣки четвъртъкъ въ 6 ч. сл. об. да има редовно заседание, за да обмислятъ мероприятията за преуспѣване на организацията. Имало е 32 ред. заседания. Никой отъ г. г. членоветѣ не е отсѫствувалъ безъ уважителна причина. Всички въпроси сѫ разрешавани при пълно единодушие и единомислие.

Общи събрания на софийското д-во се състояха две — на 5. II. и на 9. VII. Тѣ бѣха посетени твърде добре и членоветѣ проявиха живъ интересъ къмъ поставенитѣ въпроси въ дневния редъ.

Всички решения съ по-важно значение, съ окръжни или съ писма се съобщаваха на дружественитѣ настоятелства, за да се уведомятъ и членоветѣ.

Издадени сѫ 8 окръжни, съ които Р. т. се е грижило да подига духа на членоветѣ, да се засилватъ дружествата и да се дадатъ упътвания, като е обръщало вниманието имъ за материалното подобре на организацията.

Канцеларията.

Презъ 1939 г. тя се помѣщаваше въ Македонския домъ на ул. Пиротъ № 5. Разполагаме съ три стаи малки и единъ салонъ за събрания, дето се помѣщава и библиотеката. Наемътъ за помѣщението е 1000 лв., съгласно уговорката ни при отпускане на заема за дома. Р. т., както въ миналите години, така и презъ 1939 г. се мѣчише да се осигури съ нѣколко стаи отъ Македонския домъ като собственостъ на организацията.

За тая цѣль писахме писмо до Мак. наученъ институтъ (писмо № 1136 отъ 17. XI. 1939 г.) да ни опредѣли стойността на помѣщението, като ежегодно внасяме една опредѣлена сума до изплащането му.

Отъ Македонския науч. институтъ съ писмо № 401 отъ 24 ноември м. г. ни се съобщи, че маляръ по принципъ съгласни, но за сега не може да

отстъпки помъщение, собственост на Илинд. организация. Въпросът остана за разрешение и сега тръбва и вие да се занимаете съ него. Презъ изтеклата година при канцеларията имахме трима служители: единъ архиварь — дълговодител съ 900 лв. м. възнаграждение, единъ машинописецъ и експедиторъ съ 1400 лв. м. възнаграждение и една чистачка съ 350 лв. м. възнаграждение. Другата работа въ канцеларията се извършваше отъ членоветѣ на Р. т. бесплатно, безъ каквото и да е възнаграждение. Особено бѣ претрупанъ съ много работа Касиеръ г. А. Кецкаровъ.

Презъ годината споредъ вход. дневникъ постъпили сѫ 481 писма, а сѫ изпратени 1340 справки изх. дневникъ.

Експедирани сѫ 12,580 пратки отъ Илюстрация „Илинденъ“, „Илинденски листъ“ брошурата „Митрополитъ Неофитъ Скопски“, „Освободителнитѣ борби на Македония“ и пр.

Дружества и членове

Точни сведения за дейността на дружествата и движението на членоветѣ не можемъ да дадемъ, защото малко отъ тѣхъ се съобразиха съ заб. I. и II. на чл. 21 и заб. на чл. 22.

Проявила дейность само 12 дружества:

Софийското съ 210 члена, редовни 100, нередовни 110. Русенското 12 члена — отъ тѣхъ 10 редовни, нередовни 2. Плевенското 12 члена — отъ тѣхъ 10 редовни, нередовни 2 чл. Варненското 86 члена, — отъ тѣхъ 39 редовни, нередовни 47. Пловдивското 73 члена, Бургаското 10 члена, Старо-загорското 15 члена, Кюстендилското 15 члена, Г. Джумайското 15 члена, Симитлийското 15 члена.

Отдѣлни членове на бивши настоятелства сѫ проявили дейность въ Видинъ, Ломъ, Ямболъ, Асеновградъ и др.

Както виждате, г-да делегати, сведенията ни не сѫ изчерпателни, защото не сѫ дадени овреме въ Р. т. Само Варненското и Плѣвенското д-ва дадоха пълни и изчерпателни сведения.

На окръжното ни подъ № 204 отъ 3 мартъ м. г., придружено съ образецъ за събиране сведения за илинденци, се отзоваха нѣкои отъ дружествата и ни дадоха сведения както следва:

Софийското за 314 илинденци, Пловдивското за 73, Русенското за 15, Варненското за 86, Старо-Загорското за 15, Плевенското за 15, Бургаското за 10, Г. Джумайското за 15 илинденци и др.

Тѣзи сведения сѫ много цененъ материалъ; тѣ сѫ отъ значение за самите илинденци и за освоб. дѣло. Ще тръбва и за напредъ да се събиратъ подобни сведения, защото закъсниемъ ли, нѣма да ги съберемъ.

Организационната дейность

на Р. т. презъ изтеклата година ставаше при много трудни условия, при тежки времена, но извѣрдни тежки сътресения не е имало. Още въ началото на годината Р. т. сѫ окр. №. 224 и 225 отъ 3. III. и 4. III. въ духа на решенията взети отъ конгреса напомни и подканни дружествата къмъ по-усилена дейность за стѣгане дружествата и за записване на повече илинденци въ организациите.

Нашата организация като културно-просвѣтна, родолюбива и благотворителна, съ легални срѣдства се стреми и грижи да бѫде полезна на родъ и роднина.

Ето въ какво се изрази главно организационната дейность: 1) Грижи за подобрение на тежкото материално положение на илинденци.

За тая цѣль Р. Т. излѣчи отъ своите редовес тричленна комисия, която да посети всички фактори и връчи изложения. Това бѣ направено и отъ вскѫде даваха надежди, че ще направятъ потрѣбното. Обаче, така се развиваха събитията, че не можа конкретно нѣщо да се постигне. Налага се на бѫдещето Р. Т. да продължи писмено и лично да работи въ това направление и да настоява илинденци да се признаятъ за народни дейци опълченци и да се ползватъ съ правата на последнитѣ.

2) Рѣководното тѣло не остана глухо и къмъ задълженията на илинденци и бѣжанците къмъ държавата. Искахме да се направятъ по-голѣми облекчения и за еднитѣ и за другитѣ. Връчиха се нужднитѣ изложения отъ настъ и отъ делегациите пристигнали отъ провинцията (Пловдивско и Асеновградско). Навсѫкѫде бѣхме добре приети и ни се обеща да се внесе новъ законопроектъ въ камаратата за тая цѣль. Той бѣ приготвенъ, но не бѣ разгледанъ.

3. Погрижихме се за настаняване на работа наши илинденци и въобще наши съотечественици.

Вследствие нашитѣ застѫпничества бѣха настанили около 40 души на служби или като работници по складове и др.

4. Услужихме на болни илинденци и др. емигранти да бѫдатъ настанени на лѣчение въ болници. Около 40 души намѣриха облекчение на болкитѣ си.

5. Съ протоколь № 15 отъ 20. IV. командирова се председателътъ, Л. Томовъ и члена Т. Кърчовъ да присѫтствува на погребеоието на многозаслужила синъ на Македония П. Ацевъ въ Пловдивъ. Отъ страна на Р. тѣло държа речъ председателя. Покрай това се размѣниха мисли съ Пловдивското д-во за засилването му.

6. Съ протоколь № 25 отъ 3. августъ, председателътъ Л. Томовъ бѣ командированъ да обиколи илинденските дружества въ провинцията и да се погрижи за организирането и преглеждане на смѣтките имъ. Той посети за 18 дни Видинъ, Ломъ, Русе, Варна, Поморие, Бургазъ, Ямболъ, Ст.-Загора, София. На вскѫде се срещнали съ настоятелствата на д-вата, нѣкои отъ които въззовали дейността си (Бургаското) и пр. Отъ докладите на председателя се вижда, че е биль приетъ добре на вскѫде.

7. Подпредседателътъ Хр. Танушевъ бѣ командированъ да присѫтствува на 25-годишнината отъ смѣртта на поета революционеръ и борецъ за свободата на Македония П. К. Яворовъ на 22 октомври м. г. въ гр. Чирпанъ (вижъ книжка 9 на илюстрация „Илинденъ“ отъ 1939 г.) Присѫтствието на нашия представител направи добро впечатление на гражданиството въ Чирпанъ.

8. Продължихме лично да се грижимъ за уреждането на братската могила (фонда за тая цѣль е 35078 лв.) Всички обещаватъ, но още въпросътъ не е свършенъ.

Останалата организационна дейность на Р. Т. се състои въ обикновената му текуща

дейност: грижи за събиране суми отъ разни длъжници, събиране помощи, даване редовно писмени и устни наредждания до дружествата, изпращане окръжни и писма и отговори на запитвания и заявления. Всичко се насочваше къмъ една цель — засилване на дружествата, събиране материални сръдства за организацията и за по-широкото разпространение на списанието „Илинденъ“, „Илинденски листъ“, календара „Илинденъ“, „Освоб. борби на Македония“ отъ Хр. Силяновъ, брошурата за Митрополитъ Неофитъ. Писани съ 604 писма до дружествата съ тая цель.

Културно-просветната дейност

на Р. Т. презъ изтеклата година бъ ограничена въ рамките на възможното при съвременните условия. Извърши се следното:

1. При твърде тежки морални и материални мъчинотии продължи се издаването на илюстрация „Илинденъ“. Издадоха се редовно 10 книжки, като се запази същия духъ на списанието — архивъ на македонските борби.

Списанието се направляваше отъ Р. Т., редакционния комитетъ (съгласно чл. 50 отъ устава), състоящъ се отъ Л. Томовъ, Хр. Танушевъ и Лука Групчевъ. За редакторъ остана за презъ 1939 пакъ Кирилъ Христовъ срещу скромното възнаграждение отъ 500 лв. на книжка — твърде малко при голъмъ трудъ и много неприятности и мъчинотии.

Редакциониятъ комитетъ винаги задружно съ редактора съ определяли материала за всяка книжка. Грижитъ ни за подобреие на списанието и разпространението му съ били постоянни и голъми.

Въ редъ заседания за тая цель взеха се следните решения:

1. За подобреие съдържанието на списанието съ писмо № 123 отъ 8. II. 1939 г. отправи молба до видни наши общественици, писатели и журналисти да сътрудничатъ въ списанието. Отъ 28 души отзоваха се само 6 души.

Все пакъ не можемъ да се оплачамъ много, защото отъ провинцията, дори отъ Америка ни се праща материали.

2. Отправи се апель-писмо до отдѣлни лица (№ 224 отъ 3 мартъ м. г.) да получаватъ списанието.

3. Съ писмо № 476 отъ 17. IV. писахме до читалищния съюзъ да препоръча на читалищата въ царството списанието и О. Б. М. отъ Хр. Силяновъ.

4. Съ същата целъ се писа до Църковните настоятелства и Св. Митрополии (писмо № 532 отъ 4. IV м. г.).

5. Обърнахме се къмъ всички братства и просветни дружества, за да откупятъ по намалени цени О. Б. М. и списанието Ил. „Илинденъ“.

Отзоваха се Разложкото просветно дружество „Неофитъ Рилски“, което откупи 60 екземпляра и ги подари на читалищата въ Разложко; Прилепско-то, Крушовското братства също така откупиха.

6. Направиха се устно и писмено постъпки предъ Мин. на Нар. просвета да закупятъ отъ изданията ни книги за училищата.

Обещаха отъ новите издания да взематъ, но не и отъ старите.

7. Пригответихме нова карта на Македония за кориците на списанието, за да го подобримъ, защото въ старата има дефекти.

8. За презъ изтеклата година имахме двама инкасатори, които се грижеха за разпространението на списанието и събиране сумите.

9. Взехме участие съ нашите издания въ изложбите на българската книга.

Сега списанието „Илюстрация Илинденъ“ се печати въ 1500 екземпляра (1939 г.); миналата 1938 г. 1400 екз. Изплатени на абонати 1217 екз. останали на складъ 283 екз. Въ София абонатите съ 400, а въ провинцията 737 и 80 въ странство. Редовно изплатени въ София 316, въ провинцията 300 екз. и грatisъ 32 — всичко 648. Имаме още 15 души абонати, платили направо въ канцел., та всичко 663. Неплатили оставатъ 554 абонати. Отъ тези статистически сведения се вижда ясно, че успѣха ни е малъкъ, за голъмо съжаление.

Една апатия има въ емиграцията, която съ нищо не се оправдава. Да оставимъ бедните, но бобати хора има, които не проявяватъ интересъ къмъ нашата книжнина. Нашето списание, както се знае и се каза, е преди всичко архивъ на миналото, обаче почти въ всички брой има изгледи изъ родината, сведения изъ миналото за учебното дѣло, статия по положението и пр.

Имахме и наследчения отъ много страни (писмо отъ 16 I т. г. отъ Видинъ, Америка и пр.) Ние не мислимъ, че списанието ни е съвършено, но като се взематъ подъ съображение времената, които преживѣваме, материалното положение въ организацията, ограниченията, апатията въ емиграцията и пр. списанието пакъ ѝ постигнало своята цель и задача.

II. На 10. мартъ м. г. се отпразнува въ Парижъ 80 годишнината на бележития руски общественикъ, политикъ и нашъ приятелъ Павелъ Николаевичъ Милуковъ. Р. т. ценейки високо голъмъ му заслуги къмъ освободителното ни дѣло поднесе му адресъ. Адресътъ бъ пригответъ отлично отъ художника Черкезовъ, учителъ въ II м. гимназия.

III. На 27 май м. г. се отпразнува също така 80 годишнината на стария и заслужилъ учителъ и общественикъ Благой Димитровъ. По този случай той бъ поздравенъ отъ председателя на Р. т. Л. Томовъ.

IV. На 22. май 1939 г. въ Македонския наученъ институтъ бъха поканени на чай нашите приятели чужденци съръ Едуардъ Бойлъ, Жюстенъ Годардъ, Леонъ Ламушъ, Андре Мазонъ, Леонъ Болио, Слонски и Малецки — всичко 7 души, пристигнали въ София по случай университетските тържества. Р. т. взе живо участие съ присъствието си, като имъ поднесе въ даръ по единъ екз. отъ „Осв. борби на Македония“ и др. книги и изгледи.

Също така на вечерята, която бъ дадена на Леонъ Ламушъ въ Славянска беседа присъствуваха и наши представители. Гостътъ бъ поздравенъ отъ председателя на Р. т.

V. По случай патронния празникъ на организацията тази година се издаде Илинденски листъ въ 5000 екз. Изразходвани съ за листа 3775 лв., а съ постъпили 9701 лв. Листътъ намъри добъръ приемъ въ нашите сръди.

VI. Издаде се и за 1940 год. календарь „Илинденъ“ съ лика на Трайко Китанчевъ, блокъ за

да си служатъ по-лесно хората съ него. Почти всички календари се изпратиха на наши хора за пласиране. Колко ще се върнатъ още не знаемъ точно. Надѣваме се на успѣхъ. Продадоха се въ София 1800 екз., а въ провинцията се изпратиха останалите. Разходътъ по кален. възлиза на 16880 лв. Постъпиха до сега за 1940—13194 лв.—за 1939 г. 15319 лв. всичко 28513 лв. Оставатъ за събиране още 26815 лв. като 500 броя смѣтаме да се повърнатъ.

Календарътъ ни намѣри добъръ приемъ въ македонските срѣди.

VII Томъ II. отъ Освободителните борби на Македония е готовъ въ рѣкописъ. Приготви го нашиятъ любимъ революционеръ, поетъ, журналистъ и общественикъ Хр. Силяновъ, но за голѣма скрѣбъ не можа да го види напечатанъ и разпространенъ. Предстои ни много работа около издаването на този томъ.

VIII. Патронниятъ ни празникъ „Илинден“ въ София се отпразнува скромно — само съ панахида и молебенъ въ черквата св. Неделя. Дѣржа подходяща речь свещеникъ Кожухаровъ.

На гробищата бѣ поднесенъ и се положи вѣнецъ на гробовете на починалия и илинденци. Черквата бѣ препълнена съ народъ, който се бѣ стекълъ да отдаде почит къмъ падналите борци и илинденци и да поздрави живите. Следъ отпуска на черквата мнозина посетиха канцелариата на организацията. Въ провинцията празникътъ е билъ отпразнуванъ на много място. Най-добре, обаче, е отпразнуванъ въ Варна (вижъ брой 7. отъ илюстрацията).

IX. На 6 май м. г. по случай годишнината отъ смѣртта на любимия апостолъ на свободата Гоце Дѣлчевъ се отслужи панахида при саркофага съ костите му въ организацията. Присѫтствуваха роднините му и много почитатели. Председателътъ на Р. т. говори за дѣлото на Гоце.

Презъ отчетната година не се удаде възможност да устроимъ утра, вечерики, забавления, екскурзии и пр. по понятни причини. Искания и желания имаше, но не се постигна всичко. Само Варненското д-во даде вечеринка съ голѣмъ успѣхъ (бр. 3 на илюстр.).

X. Р. т. презъ изтеклата година е било въ близки връзки съ други сродни организации тукъ и въ чужбина.

Съ портоколь № 12 отъ 24. III. 1939 г. бѣха избрани Л. Томовъ и А. Кецкаровъ да взематъ участие въ заседанията на съюза „Отецъ Паисий“, а г. Хр. Танушевъ бѣ представителъ въ Мак. наученъ институтъ. Също имахме представителъ и въ комитета за въздигане паметникъ на бележития войнъ Дранговъ. Винаги сме били въ връзка съ временната комисия на братствата, съ Макед. Женски съюзъ, съ съюза на запасните офицери и подофицери и пр.

XI. Р. т. изпрати даромъ много книги отъ О. Б. М. въ всички български земи, отдено поискаха. Също и въ чужбина, като напр. въ Америка, Унгария и пр. се изпратиха книги и календари.

Не смѣтаме, че сме сторили много въ това направление. Не можахме да изпълнимъ решението си да издаваме библиотека „Илинден“ за да дадемъ четиво на младото поколѣние. Желание имахме, но почна войната, та винаги бѣхме въ голѣма неизвестност и това ни спираше.

Покойници.

Презъ изтеклата година изгубихме видни илинденци. Р. т. винаги е взимало участие при погребението на наши илинденци, като е отдавало почит къмъ тѣхъ, заради заслугите имъ къмъ освобод. дѣло.

Поминаха се:

1. Д-ръ Вл. Руменовъ, родомъ отъ гр. Крушево, лѣкаръ, виденъ общественикъ и макед. дѣнецъ — поминалъ се на 19. I. София.

2. Д-ръ Георги Николовъ отъ Охридъ, починалъ на 1. I. 1939 година въ Цариградъ, лѣкаръ и общественикъ.

3. Полк. Дим. Венедиковъ, родомъ отъ с. Баня Разложко, заслужилъ воинъ и революционеръ; починалъ на 13. V. — София.

4. Петъръ Ацевъ — на 23. IV. м. г., родомъ отъ с. Орѣовецъ (Прилѣпско), революционеръ и войвода.

5. Христо Силяновъ — на 26. IX. м. г., родомъ отъ гр. Цариградъ, революционеръ, журналистъ, историкъ и общественикъ.

6. Д-ръ П. Кушевъ — на 12 май м. г., отъ Велесъ, лѣкаръ и общественикъ.

7. Ив. Щерьовъ Спасовъ — на 14. VII. м. г., родомъ отъ с. Велмевци (Кичевско), четникъ.

8. Кр. Калабуровъ — на 4. октомври 1939 г. отъ пловдивското д-во.

Да почетемъ паметта на починалия дружи и илинденци съ ставане на крака. Богъ да ги прости, — вѣчна имъ паметъ.

Финансовата дейност

на Р. т. презъ изтеклата година се състоеше главно въ това да се грижи да увеличи приходъ и да прави икономии до колкото е възможно, безъ накърнение дейността на организацията. Финансовото положение на организацията въ подробности се вижда отъ приложените таблици на края на отчета. Въ главни черти то е следното:

По бюджета за 1939 г. предвиденъ приходъ — 270,000 лв.

Постъпили за 1939 г. — 234,508 лв.

Излѣзвали отъ касата — 203,004 лв.

Задоволителни сѫ постъпленията, като имаме предъ видъ войната и пр.

Повече имаме разходъ по помощи и ги взехме отъ благотворителния фондъ.

По първо финансовото ни положение на организацията се изразява така:

1. Благот. посм. каса салдо	1938 г.	691,414 лв.
"	1939 г.	711,801 лв.
1. Благотворителенъ фондъ	1938 г.	46,518 лв.
"	1939 г.	80,073 лв.
3. Фондъ братска могила	1938 г.	31,343 лв.
"	1939 г.	35,078 лв.
4. Макед. науч. институтъ заемъ		547,034 лв.
5. Въ Мак. Кооп. Банка		202,566 лв.
	въ дѣлове	8,000 лв.
6. Въ Мак. народна Банка		5,425 лв.
7. Пощенска чекова сметка		1,451 лв.
8. Покъщина		53,945 лв.
9. Складъ		175,762 лв.
10. Наличность		132 лв.
11. Дължници		84,824 лв.
12. Съмнителни вземания		28,375 лв.

Благотворителната посмѣртна каса

въ края на 1938 година има 161 члена. Поминаха се двама — Пет. Ацевъ и Кр. Калабуровъ

отъ Пловд. д-во „Илинденъ“, на които своевременно имъ се внесе посмъртната помощ. Сега имаме 159 членове.

Изразходвани сж за посмъртни помощи. 10000 лв., още за данъкъ, некролози, канцеларски и пр. 8143 лв. или всичко, 18,143 лв. Сега касата има 711,801 лв. Презъ 1939 год. постъпиха отъ лихви 39,755 лв. и отъ 10 левове вноски 8530 лв.

Предписа ни се отъ държавния контролъ върху осигурителните дружества да нагодимъ правилника съгласно исканиято имъ — отдѣлно да се ръководи касата. Ръководното тѣло се занима съ тоя въпросъ и го предлага вие да го разрешите. Има отдѣлна точка отъ дневния редъ по този въпросъ.

Членътъ на посмъртната каса Мих. Мойсеевъ съ заяявление до Р. т. отъ 16 май 1939 г. заявява, че се отказва отъ посмъртната помощъ следъ смъртта и я отстъпя на благотвор. фондъ, като ще си внася вноските до смъртта. Искането му се прие.

Благотворителенъ фондъ

Благотворителниятъ фондъ въ края на 1938 год. бѣ 46,518 лв. капиталъ. Сега въ края на отчетната година има 80,073 лв. Както виждате има чувствително увеличение. Презъ изтеклата година сж постъпили суми за фонда:

1. Отъ Макед. кооп. банка —	5000 лв.
2. Отъ Макед. народна банка —	5000 лв.
3. Отъ Варненското д-во „Илинденъ“	1000 лв.
4. Отъ Сузинъ и сие —	500 лв.
5. Отъ лихви постъпили	6000 лв.
6. Отъ разни други дарения сж по-
стъпили суми	1736 лв.

Благотворителностъ

Предвидени бѣха по бюджета 10,000, а сж изразходвани 13,199 лв. Много голѣма нужда се яви за помагане на Илинденци и др. 10,500 лв. се раздадоха на Илинденци, бедни, нуждающи се; на затворниците се дадоха 1000 лв. и на пострадали отъ наводнение въ Севлиево и Севлиевско 2000 лв. Това дарение направихме, за да се приобщимъ къмъ другите дарители за тая цель и да помогнемъ на нуждаещите се наши братя.

Постъпили помощи отъ следните лица: 1) Недѣлко Недѣлковъ — 1000 лв.; 2) Дим. Г. Диневъ — 1000 лв.; 3) Братя Филипчеви — 500 лв.; 4) Д. Николовъ — 100 лв.; Ив. Битраковъ — 200 лв.; Никола х. Вълчевъ — 100 лв.; фабрика „Св. Георги“ въ Трѣвна — 100 лв.; фабрика „Принцъ Кирилъ“ Габрово — 100 лв.

На дарителите конгресътъ изказва сърдечна благодарность. Дано похвалниятъ имъ примѣръ на сърдчи и други.

Библиотека

Библиотеката ни се нареджа отново и по новъ начинъ, за да може по-лесно да се усълужва на читателите.

Въ края на 1938 г. имаше 499 номера съ 1300 названия на книги. Презъ отчетната година сж доставени 117 книги за 1315 лв. Всичко библиотеката презъ 1939 г. има 1418 екз.

Тази год. Р. т. даде въ даръ доста много книги въ неосвободените български земи и въ чужбина чрезъ разни лица, дружества и направо. За всички дарения и дадени книги имаме протоколни решения на Р. т. и разписки отъ дето бѣ възможно да се взематъ.

Подариха се книги на читалището въ с. Свеженъ (Карловско); на читалището „Св. Кир. и Методи“, въ Модерното предградие и на училищната инспекция въ Разлогъ. На съюза „Отецъ Паисий“ се подариха 100 екз. каландари.

Трѣба да отбележимъ, че най-много се търсяха книги отъ О. Б. М. на покойния Хр. Силяновъ. Това отрядно явление трѣба и за въ бѫдеще да се поощрява.

Въ склада имаме още (3676) екз. отъ О. Б. М. Също имаме отъ списанието доста голѣмъ запасъ и отъ др. книги. Постъпили отъ склада 4,172 лв.

Господа делегати,

Вие изслушахте отчета за направеното презъ отчетната 1939 год. Това можахме да направимъ при условията, които преживѣваме. Ваше е правото да произнесете всички и дадете справедлива, обективна оценка на всичко, което сме извѣршили.

Прочее, направете своята безпристрастна критика и посочете, начертайте пътя на нашата дейност въ полза на нашата организация и родната ни.

Дано да сме живи да видимъ осъщественъ нашиятъ свещенъ идеалъ — свободата на родната ни — Македония.

Председателъ: **Лазаръ Томовъ**
Подпредседателъ: **Христо Танушевъ**

Секретаръ: **Лука Групчевъ**
Касиеръ: **Антонъ Кецкаровъ**

Тома Кърчовъ
Членове: **Димитъръ Лазаровъ**
Лазаръ Гошевъ

ПОЛОЖЕНИЕТО

на партидитъ на Илинденската организация презъ 1939 год.

№ по редъ	Наименование на партидитъ	ДА ДАВА			ДА ЗИМА			Остатъци (салдо)	
		Остат. м. год.	Презъ 1939 г.	Всичко	Остат. м. год.	Презъ 1939 г.	Всичко	Да дава	Да зима
1	Каса	469	290 199	290.668	—	290.536	290.536	132	—
2	Общи приходи, разходи и списание „Илюстрация Илинденъ“.	—	178,546	178,546	41,245	141,655	182,900	—	4,354
3	Благотв. Посмъртна каса . . .	—	18,143	18,143	691,414	38,530	729,944	—	711,801
4	Фондъ благотвор.	—	—	3,199	46,518	36,754	83,272	—	80,073
5	Братска могила.	—	—	—	31,343	3,735	35,078	—	35,078
6	Складъ.	179,934	—	179,934	—	4,172	4,172	175,762	—
7	Дължници.	88,432	1,892	90,324	—	5,500	5,500	84,824	—
8	Кредитори.	—	1,224	1,224	—	3,693	3,693	—	2,469
9	Макед. Науч. Институтъ. . .	545,945	29,249	575,194	—	28,160	28,160	547,034	—
10	Македонска Кооп. банка. . .	173,984	56,582	230,566	—	28,000	28,000	202,566	—
11	Македонска Нар. банка . . .	5,175	250	5,425	—	—	—	5,425	—
12	Пощ. чек. смѣтка	—	1,451	1,451	—	—	—	1,451	—
13	Покъщнини	53,935	—	53,935	—	—	—	53,925	—
14	Капиталъ	—	—	—	237,354	—	237,354	—	237,354
	Всичко. .	1,047,874	577,536	1,654,565	1,047,874	525,442	1,628,609	1,068,660	1,068,660

КАСА

на Илинденската организация презъ 1939 год.

ДА ДАВА

ДА ЗЕМА

№ по редъ	Кратко съдържание на операцията	СУМА	№ по редъ	Кратко съдържание на операцията	СУМА
1	Остатъкъ отъ миналата год. . .	469	1	За благотворителност.	40,999
2	Членски вноски		2	Наемъ	12,000
	София 6725		3	Канцеларски, поща, телеграми . .	8,328
	Провинц. 846	7,571	4	Огопление, освѣтление, чистота. .	6,468
3	Именни дни	9,989	5	Библиотека.	1,315
4	Помощи.	3,940	6	Конгреси, събрания	1,621
5	Илинденски листъ	9,701	7	Командировки.	3,986
6	Календари	28,513	8	Афиши, некролози	3,940
7	Продажба книги.	4,172	9	Календари	16,880
8	Списанието абонам., реклами и др.	81,038	10	Непредвидени	4,913
9	Разни длъжници	13,468	11	За членство	560
10	“ кредитори	6,193	12	Илинденски листъ	3,776
11	Благотворителна Посм. каса . .	8,530	13	Върнати суми.	1,455
12	Фондъ благотворителност . . .	20,286	14	Списанието.	86,561
13	Брошура „Неофитъ Скопски“ . .	903	15	Посм. помощь.	10,203
14	Отъ лихви.	39,735		Всичко . .	203,004
	Всичко . .	234,508	16	Внесени по смѣтка:	
15	Постъпили по т/смѣтка:			Въ Мак. К. Банка 56,582	
	Мак. Кооп. Банка 28000			М. Нар. Банка 250	
	Мак. Нар. Банка 28160	56,160		М. Н. Институтъ 29,249	
		290,668		Пош. чек. смѣтка 1451	87,532
	За нова смѣтка на 1. I. 1940 г.	132			290,536
				За уравнение	132
					290,668

ПРОТОКОЛЪ

Господа,

Съгласно чл. 35 отъ устава на Илинденската организация, контролната комисия при Ржководното тѣло на Организацията въ съставъ: Иванъ Льомчевъ, Аристидъ Дамяновъ и Траянъ Коповъ провѣрихме презъ отчетната 1939 година приходнитѣ и разходнитѣ пера по счетоводните книги и намѣрихме, че всичко е записано правилно. Срещу приходнитѣ сѫ издавани редовни квитанции. а извѣр-

шенитѣ разходи сѫ скрепени съ надлежнитѣ оправдателни дохументи.

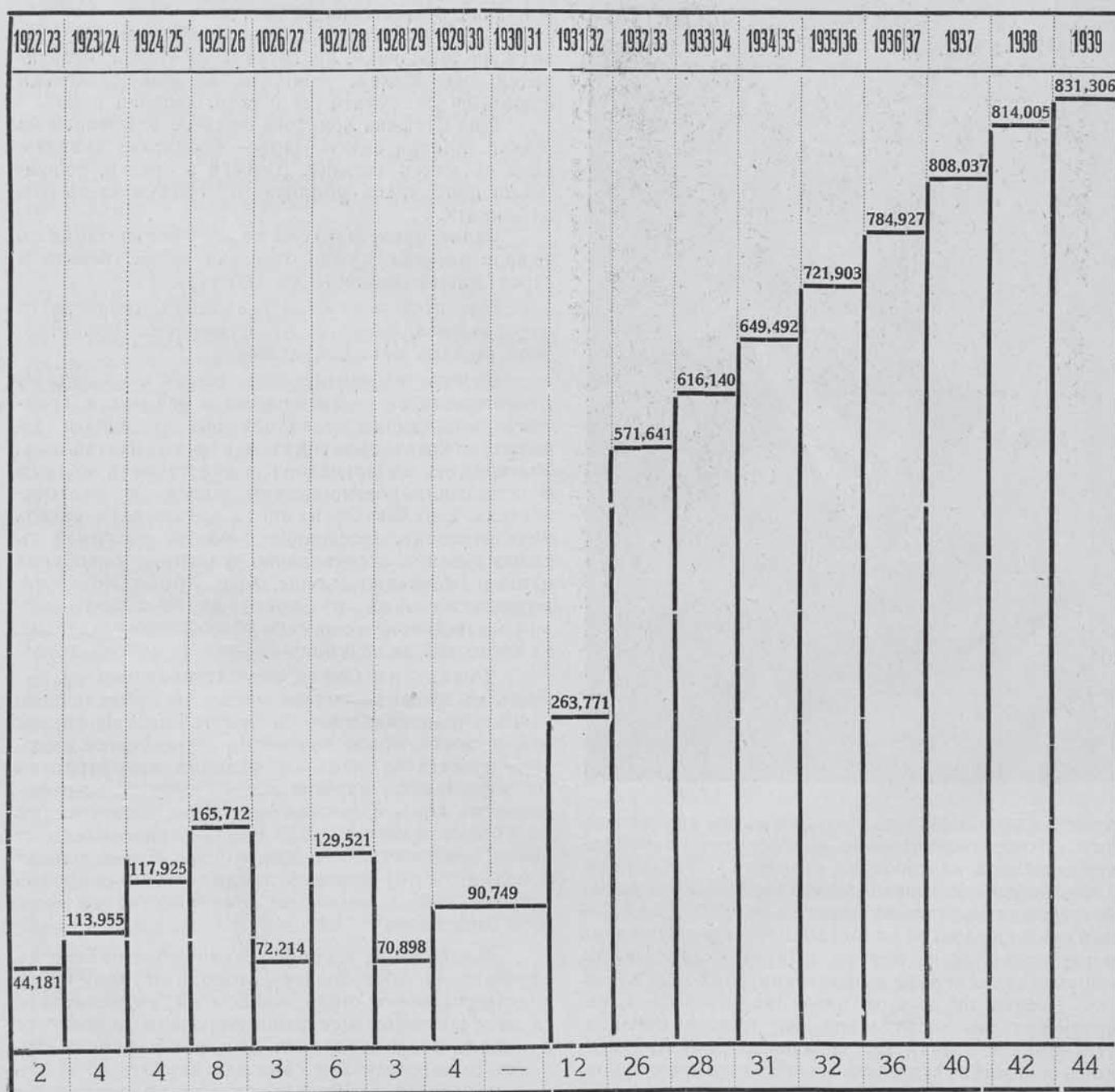
На това основание, молимъ конгреса да приеме отчета на Организацията за 1939 г. за редовенъ и освободи Ржководното тѣло, както и Контролната комисия отъ всѣкаква отговорностъ.

Председатель: Иванъ Льомчевъ

Членове: Аристидъ Дамяновъ
Траянъ Коновъ

ДИАГРАМА

на реалното движение въ Финансовото положение на Илинден. организация презъ годините:

Инженеръ Христо Станишевъ

При препълненъ отъ най-отбрано общество салонъ, въ присъствието на представител на двореца, на министри — Негово Превъзходителство Белгийския пълномощенъ министъръ г. Мотъ — на 21 януарий н. г. въ дома на инженеритѣ и архитектитѣ въ София се отпразнува 50 годишната строителна и обществена дейност на високоуважавания отъ всички, отъ цѣлото строително съсловие въ България, нашъ съотечественикъ и първенецъ инженеръ Христо Станишевъ.

Г-нъ Министъръ на Обществените сгради, пътищата, съобщенията и благоустройството инженеръ Д. Василевъ, председателствующъ юбилейния комитетъ, съ затрогващи отъ умиление

история на българското строителство“. „Юбилеятъ на Хр. Станишевъ е юбилей и на цѣлото строително съсловие въ страната ни“, заяви г. министъръ. На нѣколко пъти речта му бѣ посрещната съ бурни одобрения и завърши съ декорирането на юбиляра съ орденъ за гражданска заслуга II степень — кръстъ на шия и звезда на гърди.

Г. Кметът на София награди, г. Хр. Станишевъ съ златна значка на столицата, а г. инж. Кръстевъ, председател на инж.-арх. камара по чийто починъ се извърши празненството, изнасяки съ дълбоко прочувствие цѣлата обществена дейност на юбиляра, заключи: Днешното тържество оборва по най-красивъ начинъ мнението на нѣкои, че инженерно-строителството отдавайки се на чистата практика е несъвмѣстимо и изключва всѣкаква обществена дейност.

Г. Д-ръ Никола Стояновъ поднесе поздравителъ на Мак. науч. институтъ на Илинд. организация, на Макед. братства, на Макед. Женски съюзъ, на Задругата на Макед. девойки и пр.

Г-ца Стефана Христова поднесе отъ името на Макед. Женски съюзъ даръ — бродирана възглавница съ макед. шевици. Думитѣ ѝ кратки, но пламенни просълзиха юбиляра и голѣма част отъ публиката.

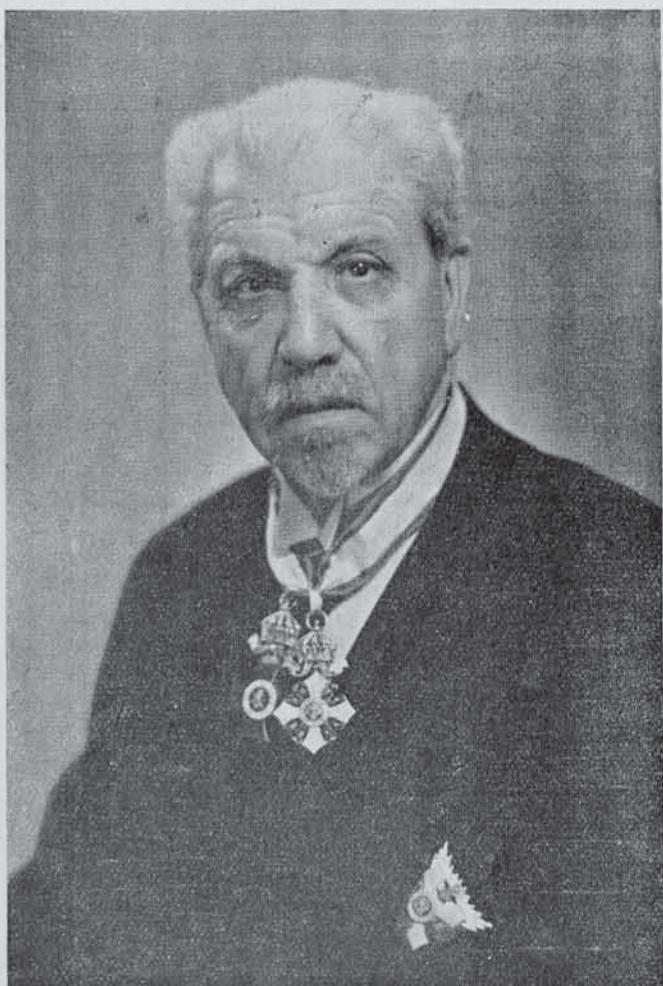
Видни представители на редъ организации съ твърде ласкови думи очертаха обществената и строителната дейност на юбиляра.

Ние тукъ искаме да освѣтлимъ обществото относно това, което г. Хр. Станишевъ представлява за наше макед. българи.

Веселъ, жизнерадостенъ, прямъ и простъ въ отношенията си съ най-голѣми и най-малки, приятъ събеседникъ, сладкодуменъ и винаги за смѣнъ, искренъ съветникъ и вѣренъ наставникъ, благороденъ по произходъ и аристократъ по душа и отношения, безкористенъ деецъ и чистоувестенъ изпълнител на поети задължения, уменъ, интелигентенъ, всестранно развитъ, патриотъ съ силно развито алtruистично чувство, любвеобилна душа и отзивчиво сърдце, за г. Хр. Ст. не е имало народно дѣло, въ което да не е взелъ най-живо участие, не се намѣри обществено начинание, на което той да не е билъ първия му личенъ деецъ.

Дошълъ въ София отъ патриотичния гр. Кукушъ въ първите години следъ освобождението на България, надъханъ съ чувство на отвращение отъ робията, която духовно и политически е трошила душата на родъ и роднини, преизпълненъ съ желание да впрегне всички сили за освобождение на домъ и бащина земя, още като ученикъ въ Соф. гимназия — 1883 год. — той е членъ на макед. д-во, което е издавало в. „Макед. гласъ“ и ведно съ най-жарките дейци за добиване родна свобода, той се опитва да земе участие въ него-вото закрепване.

Заминалъ да получи технич. образование въ страната на образцовата свобода и примѣренъ конституционенъ строй, въ Белгия, въ желанието си да се подготви всестранно за ролята, за която се е считалъ предопределъленъ да играе, младиятъ студентъ се интересува не само отъ науката но и отъ общ. животъ въ чужбина и завършила политехниката въ Гандъ съ пълно отличие, като първенецъ на цѣлия випускъ на университета, следъ което се връща

думи изрази синовната благодарностъ на цѣлото инж.-архитектурно съсловие въ България къмъ първия инженеръ на свободна практика г. Хр. Станишевъ, който се е проявилъ като най-достоенъ и най-акуратенъ строител на шосета и мостове, на желѣзни пътища и гари, на водоснабдителни предприятия и пресушавания на мочури и блата, въ строежа на монументални сгради и паметници, виадюкти и т. н.

Речта на г. м-ра, пламенна вдъхновена, направи отлично впечатление на цѣлата публика. Той изброя всички негови начинания, цѣлия възходъ и всичките зигзаги на неговото материално състояние, всичките рискове понесени при разни случаи на строителството съ пълно себеотрицание и го нарече „патриархъ на бълг. техника“, „жива

готовъ пионеръ въ младото строителство на току-що освободената страна, и зрѣлъ общественикъ и горещъ патриотъ, готовъ да даде новъ импулсъ на освободителното движение у насъ.

И ние виждаме младия инженеръ Хр. Ст. председателъ на Макед. д-во въ Бургасъ презъ 1895 год., когато е планиралъ тоя градъ, и зима дейно участие въ редактиране на излизания тамъ вестникъ.

Презъ 1897 год. настанилъ се вече като жителъ на столицата, той е членъ-касиеръ на Макед. комитетъ начело съ ген. Дан. Николаевъ, подпредседат. проф. Иосифъ Ковачевъ, а следнитѣ 3 години достоенъ неговъ председателъ. По-нататъкъ Хр. Ст. е на челно място на макед. освобод. движение, което не е напускалъ ни денъ, ни нощъ.

Когато нещастietо порази цѣлокупния бълг. народъ, когато националнитѣ ни идеали претърпѣха поражение въ Букурешъ и Ной, когато макед. движение бѣ подложено на жестоки преследвания, нашиятъ юбиляръ не падна духомъ. Даже когато бѣ затворенъ въ изгнаническата килия придруженъ единствено отъ неговата болна съпруга и тогава усмивката не слѣзе отъ лицето му и свѣтлата надежда не остави душата му пуста. Той разгъна всичкия запасъ на неговитѣ духовни сили и заработи съ нова неугасваща енергия, съ пълна, непоколебима воля и вѣра въ възкресение на заритото народно дѣло и въ неговото неминуемо възвѣздяване, тѣй както въскръсна и „Каменни запечатану отъ иудеи и воиномъ стрегущимъ пречистое тѣло Его...“ и удиви всички, които отблизо познаваха всички инициативи и начинания, на които той бѣ носителъ. Неговиятъ домъ не веднажъ е билъ събище на най-видни наши хора и въ него се взимали умѣстни решения за постѣпки предъ наши и чужди все въ полза на дѣлото, което той лелѣе въ своята нѣжна душа и го пази близо до сърдцето си така, както се пази най-ценено съкровище, най-нѣжно цвѣте.

Близко познатъ съ приятелитѣ на националната ни кауза въ чужбина, той е въ редовна кореспонденция съ тѣхъ и не жали време, сили и срѣдства — неговитѣ срѣдства, които напослѣдъкъ сѫ тѣй слаби и сѫ му толкова необходими! — и поддържа буденъ тѣхния интересъ за освобождение на родината ни. И всичко що се вършеше отъ първите наши хора въ полза на дѣлото, това що върхеха покойнитѣ Милевъ, Георговъ, Милетич и колко още други! — като че ли по завещание и възложено задължение се пое отъ него и той поддържа буденъ свещения огънь въ подножието на отечествения ни олтаръ.

Когато напослѣдъкъ сѫдбата подгони не малцина наши дѣци, той стана тѣхенъ призванъ покровителъ и вѣченъ ходатай и защитникъ, и, ако дѣдо Ицо при поднесениетѣ му на празненството поздрави бѣ нареченъ баща на българска техника, колко повече защищаваниетѣ отъ него следва да го възвисятъ до положението на свой баща, свой ангелъ хранителъ.

Неизбрими сѫ благодѣянната и благитѣ начинания отъ всевъзможно естество и отъ най-висша народна полза, които е извѣршилъ тоя твърдъ и жизнерадостенъ синъ на гр. Кукушъ, градътъ носителъ на бълг. национално чувство отъ най-старо време, та когато мнозина заблудени наши братя се считаха горди, че не сѫ диви и прости, каквито въобще се считаха тогава всички българи, още въ 1859 г. кукушани се бѣха обѣрнали къмъ папа Пий IX съ молба да ги приеме въ лоното на своята църква, но при единствено условие — да си иматъ тѣ свой владика и свои свещеници и да учатъ децата си да се молятъ Богу на своя български езикъ.

Макаръ и въ напреднала възрастъ — 77 годишенъ — Хр. Ст. се радва на отлично здраве и великолепно душевно разположение, на което могатъ да му завидятъ мнозина млади и още помнозина облагодетелствувани до разглезненостъ отъ сѫдбата люде.

Присъединявайки се къмъ изпитаната отъ него и отъ неговитѣ близки радостъ, считайки се горди, че виновникъ на днешното тържествено чествуване е нашъ близъкъ братъ и съотечественикъ, ние му пожелаваме да живѣе още дѣлги години и да се радва на бодростъта и на здравето на блаженитѣ старци отъ първите християнски времена, та да дочака по-благати дни за себе си, за неговитѣ близки и за земята, която го е родила, която той обича чрезмѣрномного и за която работи отъ ранно детство и ще работи до последнитѣ дни на неговото сѫществуване — до последно издиление.

Слава и честь на тачения и обичанъ отъ всички инж. Христо Станишевъ.

К. Хр.

На поздравитѣ поднесени отъ г. Д-ръ Никола Стояновъ юбилярътъ отговори:

Господине председ. на Мак. науч. институтъ.

Много скажи ми сѫ приветствията, които ми отправяте отъ името на илинденци, на Макед. Одринското опълчение, на Макед. наученъ институтъ, на Макед. благотвор. братства, на сиропиталище Битоля, на Макед. женски съюзъ и на Задругата на макед. девойки. Отъ сърдце благодаря на всички. Вие представлявате част отъ поробенитѣ българи, а презъ цѣлия мой животъ сърдцето и душата ми сѫ били винаги при нашите поробени братя по четиритѣ краища на широката бълг. земя. Подаръкътъ на Макед. женски съюзъ ще ми напомня до края на моите дни, че тамъ, тамъ долу

Момитѣ кръшни пѣсни пѣятъ на български езикъ Едничъкъ гласъ се тамъ разнася, едничъкъ чуй се викъ

Ний българи сме съ честь и слава
Ний кичимъ нашата държава...

Раздѣлата ни съ Петъръ Юруковъ следъ сражението ни въ Никодинската планина презъ 1902 год. м. юлий

Петъръ Юруковъ бѣше тръгналъ по заповѣдь на Ц. Р. К-тъ въ Солунъ, за Леринско, за да замѣсти убития въ с. Пѫтеле, Марко Лерински. Очаквайки нареддане изъ кой путь дамине, за да стигне въ Леринско, Юруковата и моята чета зачакахме многобройния аскеръ на прилепския гарнизонъ, което се дѣлжеше на предателство отъ хора на с. Никодимъ.

Следъ щастливото ни избавление ние се укрихме въ гжстата гора на „Мала-Рѣка“, Никодинска пл. Преди да се скриемъ, намѣрихме д-ва никодинци, които, за да се намѣрятъ на работа, бѣха взели брадви да сѣкатъ дърва. Запитахме ги дали сѫ видѣли да мине тукъ аскеръ. Заявиха ни, че не сѫ видѣли, но че сѫ чули гърмежитѣ и сѫ дошли въ „Мала-Рѣка“ да сѣкатъ дърва.

Осъмнихме се въ поведението имъ, но нѣмайки никакви улики, оставихме ги да си отидатъ въ селото, за да не пострадатъ тукъ въ гората, ако ги завари озлобениятъ аскеръ. Селяните ни послушаха и си отидоха, като зарѣзаха и отсѣченитѣ дърва. Разположихме се въ гжсталицѣ и съ трепетъ се усмихахме. Никакъвъ шумъ не се чуваше. Умѣлчали се, ние трепвахме при всѣки незначителенъ шумъ. Задушениетѣ гжсталици бѣха пълни съ всевъзможни живи твари, тѣрсящи потрѣбитетѣ за живота си. Мухитѣ бръмчеха по-силно, птичкитѣ, сити, избраха най-удобно легло за наближаващата ноќь. Соколътъ изгладнѣлъ, често подгонваше нѣккой щурецъ или нѣкоя птичка. Очаквайки отново появата на неприятеля нашето сърдце при незначителенъ шумъ трепкаше и създаваше материалъ на духовититѣ ни другари да се шегуватъ съ това еднакво за всички ни положение.

Орель единъ, надушилъ мѣрша, рекълъ да надникне и надъ „Мала-Рѣка“. Ненадейно изчука надъ насъ и нададе своя остъръ пискливъ гласъ приличенъ на лай на ловджийско куче. Шумътъ му заприлича на наближаващъ неприятель, а лаятъ му на куче, което ни откриваше. Мѣстото, което бѣхме засели за скривалище което биваше го за това, но за отбрана никакъ не отговаряше. Въ глуми и страхове ние замръкнахме въ тази гжста гора. Да тръгнемъ за Кръстецъ или Орѣховецъ, бѣше много опасно: неприятельтъ можеше да ни постави засада и да ни прѣсне като пилци изъ гората.

Бѣхме измѣжувани дето не можехме да предвидимъ намѣренията на неприятеля. Не допускахме, че той не ще използова лунната ноќь, за да ни причака на тѣзи пѫтища. Решихме да тръгнемъ въ обратна посока за в. Бѣлякъ. Казахме си — неприятельтъ може да е заселъ и този путь, та да тръгнемъ изъ гората безъ путь. Страшно изморително е ноќното пѫтуване изъ гора гжста и стрѣмна. До като мѣсецътъ грѣше, все бѣше по-поносимо положението, но когато и той залязе, ние се намѣрихме въ едни стрѣмнини, които бѣха покрити съ непроницаемъ мракъ. Щастие бѣше, че посоката поне не можеше да се изгубва. Макаръ и бавно ние всички, подържайки се единъ другъ, наблизавахме издигнатата букова гора на Бѣлякъ и вече излизахме на широкия равенъ путь за с. Попадия. Тукъ има вода за пиене. Умиращи

отъ жажда, насъ измѣжуваше мисъльта, дали тѣкмо тута неприятельтъ не бѣше ни турилъ засада. Но жаждата не ни позволяваше да изоби-
колимъ водата и да продължимъ путья. И се за-
нареждахме край водата за почивка. Една кате-
ричка, спотаила се въ едно надвисило се надъ
водата буково дѣрво, почна да издава гласъ, съ
който вѣроятно призоваваше за угощение дру-
гарката си или малкитѣ: „кѣтъ, кѣтъ“ а после
веднага, вдигна гласа си и завика, та екна и го-
рата? „Мерке-хѣй“... Първиятъ ни другаръ, който
тѣкмо бѣше загълталъ, хукна при насъ кашляки.
Въ първия моментъ всички трепнахме и шумно
затворихме пушкитѣ си, за да почнемъ да отго-
варяме на огъня, който би се изсипалъ върху
насъ. Но когато разбрахме шагата на невинната
катеричка, наду ни общъ смѣхъ, а сърдцата ни
продължаваха да туптятъ юнашки, като на заяка,
преди да го открие ловджийско куче.

Така гонени отъ съмнението, че сме на всѣка
крачка следени отъ неприятеля и изтошени отъ
гладъ и преумора, излѣзохме отъ гората и тръг-
нахме изъ нанадолнището внимателно, за да не
бѫдемъ чути отъ въображаемия неприятель и
стигнахме до една полуожъната нива. Невинни
селяци спѣха на нивата завити съ дрипи. Събуди-
дени отъ нашия шумъ, тѣ понадигнаха глави да
видятъ кой минава край тѣхъ. Като видѣха въор-
жени хора, тѣ ни сториха за аскеръ и завиха
тихо главитѣ си. Ние ги отминахме, безъ да се
обаждаме и прегазихме рѣката край никодинския
воденици. Тука следъ ново напълване съ изоби-
лна рѣчна вода гладнитѣ стомаси, дадохме си
последна почивка.

Времето бѣше доста напреднало и зората започна да се бѣлѣ изъ високите върхове. Нѣмайки кѫде да идемъ, ние се настанихме въ подножието на в. „Ножотъ“. Тука имаше драки отъ габеръ и чалии. Скрихме се и следъ като наредихме часовия на запазено място, отдаохме се на пълна почивка. Макаръ и гладни отъ повече отъ едно денонощие, всички заспахме на това душино място. Деньтъ бѣше ясенъ и обещаваше да е задушенъ въ това място на гущеритѣ, които при все че обичатъ топлото, по тѣзи дни бѣгатъ край водитѣ. Желанието ни бѣше да се свържемъ съ к-та отъ с. Ракле. Още рано яркото слѣнче тури край на нашия възстановителъ сънъ. Всѣки събудилъ се, се озърташе да познае кѫде се на-
мира и въ какво положение е. Вчера бѣхме въ дѣвствена прохладна гора, край бистра студена вода, а днесъ въ задухъ ужасенъ и жарко слѣнце надъ главитѣ, което ни поставяше като подъ връшникъ и единъ отъ зевзецитѣ започна да вика, топълъ хлябъ и сирене кой желае, хвѣрлямъ го. Другъ пѣкъ му отговаря — не желаешъ ли да те почеса нѣккой манафски куршумъ? Тѣзи глуми полека-лека съживяваха лагера ни, когато единъ отъ другаритѣ, по благоразуменъ, се обѣрна и каза: „Я не шавайте и не дигайте много врѣва, че манафитѣ и дето ги не съемъ, почнаха да никнатъ“.

Въ сѫщото това време се заточи една рота отъ тиквешкия аскеръ, който вчера ни гонѣше изъ Никодинската планина и ни отне толкова.

трофеи, безъ да може да ни „скине сънката“, както прилепчани се изразяват по подобни случаи. Другаритѣ, като видѣха аскера, мълкнаха като риби. Аскерътъ продължи пътя си за с. Фаришъ, за да догони гр. Кавадарци.

Зевзеситѣ пакъ си влѣзоха въ ролята на блюдавайки зорко върволицата.

Мъжителенъ день прекарахме до пладне. Две мисли ме измѣжваха: на кого се дължеше вчерашното предателство и изненадата ни въ девственитѣ гори въ Никодинската планина. Издадени бѣхме, но отъ кого? Ще се открие ли тази черна душа, за да понесе заслуженото си наказание, или ще се укрие, за да създада и другъ пътъ по-трудни моменти отъ вчерашния.

Петъръ Юрукова занимаваше въпроса да иде ли въ леринско или не, следъ тази случка, въ такава неизвестност — виждаше му се неизпълнимо, нареждането на Ц. К., а заповѣдитѣ въ онѣзи идеални времена се изпълняваха безусловно и безпрекословно. Иначе само въ нѣкакви 2—3 години не можеше да се създадатъ двата елемента на революцията: масата, която робството бѣше научило на слѣпоп одчинение и благоговейно отнасяне къмъ потисника, да я промѣниши и да я превъзпиташ въ желѣзна сила, за да почувствува необходимостта да се бори за собствената си свобода.

Въ тиквешко още имаше робски души, които на поканата да се подгответъ за борба съ робството и тирианията отговаряха: „Аха, бива, оти да не може, ке прашаме беготъ, онъ ке ни научи“. Невежество въ едно съ робско подчинение бѣ изпънило тѣзи невинни и наивни хорица, убивайки въ тѣхъ способността да мислятъ. Отъ друга страна вчерашната изненада докара това положение. Въ Никодинъ нѣкоя душа ни подхвърли на ужасно изпитание; ние не бѣхме предупредени, че ще се пита беготъ дали ще позволи на раята да заработи съ насъ противъ царщината! Въ Пътеле не на такъвъ случай ли се дължеше загубата на Марко Лерински? На сѫщо такава глупостъ се дължеше и аферата въ Ракитница въ крушовско и Кадино-село — прилепско.

Загрижени така презъ този зноенъ день, тръбаше да дойдемъ до нѣкакво решение. Иначе тѣзи случаи можеха да зачестятъ и наченатото дѣло за масова организация се застрашаваше, и осуетяваше още въ самия си зародишъ.

Нова изненада тури край на тѣзи ни мисли.

Къмъ пладне, издебнати отъ единъ добъръ простичъкъ селянинъ, но доста съобразителенъ, за да оправдае постъпката си, ни изненада съ стомна вода, прѣсна погача хлѣбъ съ бито прилепско сирене — постъпка, продиктувана отъ братско чувство въ този частъ на терзания.

Видѣлъ ни е човѣкътъ, когато сме минали край воденицата му и сме се насочили къмъ дракитѣ, които ни послужиха за скривалище и помислилъ ни за неприятели, но когато аскерътъ миналъ край воденицата му, обяснилъ си е какви хора сме били ние. Съобразилъ — гладни сѫ и жадни братята ми. Вода тече подъ тѣхъ но не-приятельтъ е буденъ вече. Тръбва да имъ се помогне. Какъ и съ какво? Хлѣбъ, соль и вода, — каквото Богъ далъ на воденицата.

Донесе човѣкътъ всичко това съ новини отъ горе, които бѣха достатъчни да подигнатъ у насъ самочувствието и закрепятъ изпълвация съзна-

нието ни идеализъмъ въ звездата на В.М.О.Р.О Тази постъпка закрепи вѣрата ни въ възможностите, които таеше и робската душа на този толкова изтерзанъ народъ.

Просвѣтление.

Изненадата ни се е дължала на факта, че часовиятъ ни е билъ задремалъ на поста си. Когато ние сме изпратили Милана за Никодинъ, той попадналъ на потеря и не можалъ да се укрие, а билъ плененъ и заставенъ да я води изъ пътя, по който слизалъ къмъ селото. Проблѣсва въ него мисълта, — какъ да спаси положението. Но това, що той мислилъ, случаятъ го измѣнява. Заспаль нашиятъ часовий, а той бѣше на такъво място, което неминуемо водѣше къмъ изненадано откритие на бивака ни. Решилъ Миланъ да заблуждава аскера. Предния денъ прекарахме на бивакъ въ съседство съ днешния. Той ще заведе аскера на този бивакъ, ще види лагера ни, но докато обискира стария, ние отъ днешния бивакъ ще забележимъ опасността и на време ще се скриемъ изъ гъстите никодински гори. Но това което минутата може да донесе, не може и годината да приготви. Дошълъ аскерътъ и обискиралъ стария ни бивакъ. Когато нищо не намѣрилъ, почналъ да задава въпроси на Милана. „Отъ де да зная, бре ефенди, планината всѣкакъвъ дивечъ крие и не е изключено и лоши хора да има“. Когато тази сцена се разиграва, единъ отъ джандаритѣ забелязалъ човѣшка фигура изправена до единъ буковъ пънъ. Подпрѣла се на ржката си и стои обѣрната къмъ рѣката. Хитриятъ полицай съобразилъ, че това е комита и тръбва да е заспаль, защото иначе не можело да се допустне, че ще стои така въ бездействие предъ голѣмата и грозяща го съ смѣрть опасност. Безъ да обръне внимание на другаритѣ си, заптието задебнало часовия съ желание да се отличи, като улови единъ живъ комита.

Една суха букова клечка, обаче, се намѣрила и спасила положението. Тя изпраща подъ крака на заптието, часовоятъ се събудилъ и повалилъ дебнешия го войникъ.

Дума ставаше вече, чия пушка изгърмѣ първа. Ако бѣше грѣмнала пушката на заптието, отъ такова разстояние само слѣпиятъ не би улучилъ жертвата си. По всичко изглежда, че нашиятъ герой е, който пръвъ бѣ изгърмѣлъ. Като се събудилъ, той обръкалъ концитѣ.

Този невиненъ клонъ и гърмежа изплашиха не само насъ, но респектираха и потерата. Безъ разборъ и безъ команда тя залѣгна въ низкото и веднага откри огънъ срещу върховетѣ на бука, за да може всички ние включително съ мене, макаръ и голь, да станемъ и поемемъ спасителния уврагъ изъ гората. Така или иначе, ние отъвръхме този пътъ кожата и ни послужи за урокъ да следимъ часовиятъ си да не заспиватъ на поста си.

Следъ тази развязка, именно, че изненадата се дължеше на заспалия ни часовий, Юруковъ реши да се върне обратно въ Тиквешко, дето и си остана за окол. войвода чакъ до 1905 год. А леринско остана безъ легендарния си войвода и не се намѣри подобенъ характеръ да го замѣсти, поради което презъ цѣлата дейност тази околия бѣ прошарена съ вѫтрешни борби, които често се израждаха въ междуособици, донасящи

загуби въ хора и въ морално отношение за В. М. О. Р. О.

Презъ 1903 г. презъ пролѣтъта се видѣхме пакъ съ Юруковъ, който поради голѣмата тиквешка афера бѣше потърсилъ прибежище въ околията ни. Заинтересовани въ работитѣ на съседната ни околия, дадохме му подкрепа да се тури точка на организационния упадъкъ, иначе и ние бѣхме заплашени да ни сполети сѫщото нещастие, дѣлжеще се на обезоргжителната акция въ малешевско, струмишко по поводъ четнишкото движение и колунскитѣ атентати.

На всѣки случай само съ нѣколко жертви взеги отъ Келендре, планинско село отъ тикв. околия, вразумихме селянитѣ и четата отново заброди изъ Тиквешията да възстановява В. М. О. Р. въ селата и въ двата ѹ града.

Всичко това мина съ цената на малко жертви и повече изгубено време и материали, обстоятелства, които отнеха на околията възможността да се прояви презъ 1903 г. съ каквато и да е акция, макаръ че презъ нея минаваше по цѣлата и дѣлжина ж. п. линия Солунъ—Скопие съ много уязвими мостове по цѣлото продължение край и надъ р. Вардаръ и притоцитѣ ѹ — р. Черна и р. Ошава.

Ставро (Ставро) Калабуровъ

Ставро Наковъ почина! Отиде си още единъ храбъръ синъ на майка Македония, безъ да види осъществена мечтата си — свободата на скжпото ни отчество.

Роденъ на 20. октомврий 1877 г. въ героичното село Джмбени (Костурско), той остана на 2 години безъ баща, а на 9 години е вече кръгълъ сиракъ. Едва успѣва да завърши основното си образование въ родното си село, той трѣбаше да прекъжне учението си, за да изкарва самъ прехраната си. Позналъ неволята на страшния животъ, отекчаванъ още повече отъ робството, у него се заражда отрано духъ на недоволство и укрепва волята му за борба срещу тиранията. Още отъ младъ той отива въ Мала-Азия

(Анадола), кѫдето припечалва коравия си залъкъ съ най-черенъ трудъ. Но, надаренъ съ буденъ умъ и измъжванъ отъ носталгия, той се завръща въ родната си къмъ края на 1902 г. Тукъ той прегръща съ ентузиазъмъ народното освободително движение и става членъ на В. М. Р. О. Почти веднага той се хвърля въ огъня на борбата, като взема участие въ освобождението на четата на Митре Влаха обкръжена отъ турски аскеръ при с. Дръновени (Костурско). Това става къмъ Великденъ 1903 г. и въ това сражение той получава бойното си кръщение. Но истинския си образъ, волята за борба и готовността за саможертвата той проявява

Следъ възстановяване положението въ Тиквешко Юруковъ замина на почивка въ България, отъдето се върна презъ 1904 г. пролѣтъта. Срещнахъ го съ четата му пакъ въ с. Бѣловодица тъкмо въ деня на паметното брѣгалнишко землетресение, което се почувствува и въ нашата квартира. Сега Юруковъ бѣше обиколенъ отъ чета, въ която влизаха млади и интелигентни левенти като: Пешо Самарджиевъ, Добри Даскаловъ и Думо Желевъ, които съ своя духовитъ характеръ убиваха скучата на еднообразния четнишки животъ.

Запознаха ме съ положението на В. М. О. Р. О. въ България следъ възстановието. Но за това другъ пътъ. Настоящитѣ ни спомени, така набързо разхвърлени, ще причинятъ много неприятности на редактора на Илюстр. „Илинденъ“ и на коректора му, поправяйки моите неграмотни писанци.

Пъкъ полага ми се и малко почивка, че съмъ достатъчно изтощенъ отъ нередовния стомахъ за който съмъ дошълъ въ Ал. Болница да намѣря изцѣление, или по-скоро край на мѫжителнитѣ ми старини.

София 8. X. 1938 г.

Александър. болница
II хирургическа клиника.

П. Яцевъ

на 21 май 1903 г. въ голѣмото сражение при мѣстността „Локвата“ между селата Джмбени и Смѣрдешъ. Четата, притисната отъ многобройни турски аскеръ, се вижда принудена да отстѫпи къмъ върха „Виняри“.

И докато другаритѣ на Ставро отстѫпватъ единъ по единъ къмъ върха, той съ явенъ рискъ на живота си продължава да се бори, като остава последенъ на поста си, задържа вниманието на аскера върху себе си и осигурява по такъвъ начинъ пътя на другаритѣ си. Обсибанъ съ градъ отъ куршуми, той остана като по чудо живъ въ този неравенъ бой, въ който паднаха 14 души четници. За този свой подвигъ Ставро Калабуровъ бива награденъ отъ комитета съ свидетелство за храбростъ. Отъ това сражение до избухването на възстановието Ставро работи съ пушка на рамо, подканвайки населението за борба. Кѫщата му е отворена всѣкога за хората на народното дѣло и е тайното скривалище на възстаническото знаме и бомбитѣ.

На 20 юлий 1903 г. избухва Илинденското възстановие. Десетъ дни по-късно аскеръ и баши-бозукъ опожаряватъ възстановилитѣ села. Четата на Василь Чекаларовъ, къмъ която се числи и Ст. Калабуровъ, излиза срещу аскера, за да брани мирното население. Първата среща става пакъ близо при „Локвата“, при която аскерътъ бива отблъснатъ. И тукъ Ставро Калабуровъ показва смелостъ и безстрашие, поради което бива назначенъ като центровъ войвода. Следъ този бой се завръзва ново сражение въ с. Невеска и подъ върха „Бигла“, при което много врагове бѣха избити, а останалитѣ отблъснати, и много пушки бѣха иззети. Дадени бѣха жертви и отъ страна на българитѣ. И при това сражение героятъ е пакъ Ст. Калабуровъ, за което бива награденъ съ второ свидетелство за храбростъ и съ маузерова пушка. Отъ тука селскитѣ и центрови чети се раздѣлятъ

— еднитѣ къмъ горнитѣ, а другитѣ къмъ долнитѣ села. Ставро Калабуровъ заедно съ Пандо Кляшевъ и четниците поематъ къмъ горнитѣ села и взематъ живо участие при сраженията въ селата Апоскепъ, Габрешъ, Смърдешъ, Бабчоръ, Дръновени, Брѣзница и др. До окончателното потушаване на възстанието Ст. Калабуровъ не изпуска пушката отъ ржката си и не напуска планината, изявявайки при всѣки случай готовностъ за борба до край. Но като вижда, че свободата изневѣрява на Македония, той се завръща въ селото си. Властиятѣ узнавайки за завръщането му го залавятъ и го изтезаватъ жестоко, за да каже кѫде е скрито оръжието. Най-после по ходатайството на влиятелни съселяни той билъ освободенъ. Но изтезанията и мъжната борба не убиватъ у него борческия духъ и въ 1904 г. той взима участие въ борбата срещу новия неприятел — андартитѣ. Взема участие въ сраженията при с. Туря, с. Търся и с. Ощима, кѫдето влиза въ ржкопашенъ бой съ гърцитѣ. Завърналъ се отново въ село, преследванъ отъ турцитѣ той заминава за Америка. Следъ година и половина се връща отново, но не остава въ Джимбени, а заминава за свободна България.

Когато избухва Балканската война, озаренъ отъ нова надежда за свобода, Ставро Калабуровъ се записва доброволецъ въ Македоно-Одринското опълчение и заминава за Македония да се сражава. За показана храбростъ той получава воинишния кръстъ за храбростъ. Междуусъюзническата война го заварва въ родното му село. Властиятѣ узнаватъ това и решаватъ да го погубятъ. Тѣ му пращатъ едно подправено писмо, въ което се съобщава, че четитѣ сѫ наблизо и го очакватъ. Вмѣсто обаче да предаде писмото на властитѣ, той се приготвя да се присъедини къмъ четата на В. Чекалarovъ. Тогава го заляватъ, отвеждатъ го въ гр. Костуръ и го осъждатъ на заточение. До като се получи окончателна заповѣдъ за изпращането му на нѣкой отъ островитѣ, изминаватъ нѣколко месеца и презъ време той е билъ изтезаванъ до смърть, по поводъ на което въ българскиятѣ вест-

ници „Утро“ и „Дневникъ“ се появява съобщение, че му билъ нанесенъ жестокъ побой, вследствие на което билъ починалъ. Съселянитѣ му много го обичали и отново се намѣсили предъ властитѣ ходатайствуващи за освобождението му, докато най-после той билъ пустнатъ на свобода, но полумъртвъ отъ побоя. Нѣколко дни той се бори съ смъртъта, до като най-после силниятъ му организъмъ побеждава и той оздравява. Но до края на живота си Кр. К. не се освобождава отъ последствията на тѣзи истезания. Разбрали вече, че животътъ му въ родното място е невъзможенъ, той заминава за България, като се спира най-напредъ въ гр. Ксанти, кѫдето го заварва Европейската война, въ която той взима участие. Въ 1919 г. той напуска Ксанти, който става гръцко владение, и се преселва въ гр. Пловдивъ, кѫдето остава до смъртъта си. Тукъ той става членъ на Илинденската Организация, битъ е нѣколко години наредъ подпредседателъ на Пловдивския клонъ на организацията, битъ е сѫщо касиеръ и членъ на Настоятелството и е участвувалъ нѣколко пѫти като пловдиски делегатъ на конгресите на организацията.

На 8 октомврий 1939 г. Ст. Калабуровъ почина. Вестта за смъртъта му се понесе бързо изъ града и много сърдца се свиха отъ болка. Горчиви сълзи се порониха за този достоенъ синъ на Отечеството ни. Издадени бѣха некрологи отъ страна на Македонскитѣ организации и тухларското сдружение, чийто председателъ бѣше той. Бойнитѣ му другари и множество почитатели се поклониха предъ тленнитѣ му останки. Въ църковата бѣха държани речи отъ страна на гражданството, отъ страна на македонскитѣ организации и накрая отъ тухларското сдружение. Всички оратори изтъкнаха неговитѣ достоинства, борческия и неспокоенъ духъ, храбростъта му въ борбата и подканиха младото поколѣние да последва примѣра му.

Поклонъ предъ скжпата паметъ на Ст. Калабуровъ! Богъ да го прости! Вѣчна да биде неговата паметъ!

Македония въ своето културно-просвѣтно развитие

Известниятъ нѣмски писател Рихардъ фонъ Махъ презъ 1906 година обнародва своя капиталенъ трудъ „Екзархийската областъ въ Турция“.

Тамъ той се занимава специално съ Македония, за кояго дава следнитѣ данни: *пространство* — 66725 кв. км. съ население общо 2,300,000 жители, отъ които 817,380 българи екзархисти, 348,590 българи патриаршисти (гъркомани и сърбомани), 150,000 българи мохамедани, 204,367 гърци, 67,865 власи, 529,845 турци, 184,300 албанци а останалитѣ цигани, евреи и разни.

Българитѣ екзархисти признаваха за свой църковенъ вождъ Българския екзархъ, подъ чието ведомство и грижи бѣше и тѣхното църковно-училищно дѣло.

Въ църковно отношение екзархийската областъ въ Македония бѣше поддѣлена както следва: а) 7 епархии съ титуларни архиереи, а именно: Пелагонийска — митропол. Авксентий, Охридско-Преспанска — м. Борисъ, Дебърска — м. Козма и помощника му епископъ Иларионъ Нишавски, Скопска — м. Неофитъ, Велешка — м. Мелетий,

Струмишка — м. Герасимъ и Неврокопска — м. Иларионъ; б) епархии безъ митрополити — Мелнишка, Драмска, Сѣрска, Солунска, Воденска, Леринска и Костурска; въ въ тая областъ спадаха и 120 църковни общини, начело съ председатели или намѣстници. Така уредено управлението на екзарх областъ, то началствуваше надъ 62 монастири, 1294 църкви и 1132 свещеници.

Въ училищно отношение като ржководителка екзархията, почна да се проявява отъ 1881/82 учебна година и особено следъ учредяването при нея на училищно попечителство или Училищенъ отдѣлъ (1882 г.), който изпѣло пое ржководството. Той имаше нужда да уеднакви учебната програма въ училищата на неосвободенитѣ българи въ Отоманская империя; да обезпечи сѫществуванието на първите; да въведе еднаквътъ редъ и дисциплина и пр. По тоя начинъ Училищниятъ отдѣлъ, респективно екзархията, тури здрава основа на учебното дѣло и го тласна въ пѫтя на напредъка.

Но тоя пѫтъ бѣше трънливъ и стрѣменъ,

съ много напречни ями, разкопавани съ зло желание да се катурне българската просвѣта въ мрачните пропасти на невежеството. Ний ще споменемъ нѣкои отъ по-главните:

1. Следъ свършване на руско-турската война интереситѣ на църквата наложиха на екзархъ „осифъ да замине въ новосвободените български земи. Презъ 1880 г. той замина за Пловдивъ и после посети София. Следъ свършване на своята мисия бълг. църковенъ вождъ тръбаше да се върне въ Цариградъ, но турското правителство, насъскано отъ врагове на бълг. народъ, упорствуваше да остане екзархъ или въ София или въ Пловдивъ, дето да се премѣсти екзархийското седалище. По този начинъ българитѣ отъ неосвободените земи да останатъ безъ черковенъ глава и да станатъ лека плячка на враговете имъ. Благодарение на силното застѫпничество на българ. правителство, това искане на В. Порта биде осуетено.

2. Презъ 1881 год. другъ тежъкъ ударъ върху бълг. църковно-училищно дѣло бѣше наложенъ съ цель да парализира последното. По искането на патриаршията тур. правителство приеше решение: „никой българинъ не може да учителствува безъ разрешение на мъстния гръцки митрополитъ, който гарантира за лоялността му“

По силата на тази заповѣдь на тур. правителство повече отъ 50 училища въ Македония останаха безъ учители и поради това бѣха закрити.

Една голѣма частъ отъ учителите останаха безъ работа и, изложени на подозрение и гонене, прехвърлиха се въ новосвободените земи.

3. Следъ завръщането си отъ България (1881 г.) екзархъ подава редъ жалби и протести за неправдите надъ бълг. народъ, но никой не обръщаше внимание на тѣхъ. При едно тѣржество въ сultанския палатъ, кѫдето присъствуваха всички духовни глави, екзархъ не бѣше поканенъ и бѣше му дадено да разбере, че той не е нищо друго, освенъ единъ чиновникъ на турското правителство, на чието благоволение дѣлжи стое-нето си въ Цариградъ.

Н. Блаженство не се отчая: той съ една доблестъ и смелостъ, заслужаващи почитание, подаде обстоенъ такиръ противъ оскръбяването на бълг. народъ и настоятелно пожела В. Порта да поднови бератитѣ на бълг. владици въ Охридъ и Скопие, които силомъ бѣха вдигнати отъ епархиите презъ бурните 1876 и 77 години.

Отговори му се, че Император. ферманъ отъ 28 февруари 1870 год. при новите условия е вече невалиденъ и екзархъ стои въ турската столица благодарение милостта на Султана.

4. Въ началото на 1882 год. за трети път екзархъ поиска издаване на берати за поменатите епархии и за премахване гаранцията, давана за българ. учители отъ гръцките митрополити.

В. Везиръ отговори, че може да се дадатъ берати и за други българ. епархии, ако екзарх. духовенство измѣни формата на облѣклото си, особено калимавката. Но българ. църк. главатарь не се отчая.

Пети и шести път той поиска пълното приложение на дѣло на фермана и разрешение архиерейтѣ отъ автономната И. Румелия, която се съмѣаше за турска губерния, да дойдатъ въ Цариградъ и взематъ участие въ управлението на екзарх. църква.

Следъ 12 годишно неуморимо хлопане по

турските порти, чакъ въ 1890 година се издействуваха фермани за Скопска и Охридска епархии, следъ други 4 години за Велесъ и Неврокопъ и едва презъ 1896 г. за Пелагонийска и Дебърска.

Но писано било всѣка българска щастлива сполука да бѫде последвана отъ равносилна пречка. Предложениета на българ. митрополити въ Македония до мѣстните правител. власти не се взимани подъ внимание; българ. архиер. намѣстници въ разните Идаремеджлиси (администр. съвети) не сѫ допусканi; игнорирани сѫ архиер. права на българ. владици въ полза на инородните духовни началници и винаги думата на последните е била по-тежка отъ молбитѣ на разни бълг. църковни началства.

Отъ 1886 год. създава се новъ фронтъ срещу българ. църковно-учил. дѣло въ Македония — появяватъ се нови домогвания. Презъ 1898 г. турското правителство, върно на девиза си „раздѣляй и владѣй“, призна нова народностъ въ Македония и насочи братъ срещу брата.

По-късно, следъ Илинденското възстание, се яви на сцената прословутото течение — „въоръженъ курсъ“ на христ. народи въ Македония. И много братска кръвъ се пролѣ, много сълзи потекоха, много жертви се дадоха и много спънки се препречиха изъ пътя на българ. църковно просвѣтно дѣло.

Въпреки всички тия атаки отъ много страни, македонскиятъ българинъ, ржководенъ отъ мѣдъръ духовенъ началникъ, заобиколенъ съ преданни помагачи и благодарение родолюбието на общини и граждани — българското църковно-училищно дѣло можа да заяне и да тръгне въ пътя на напредъка. Ето по-главните постижения:

1. При учредяването на българ. екзархия, около 1870—1872 год., училищно дѣло въ Македония количествено се представляваше отъ следните цифри: 117—120 училища, около 150—165 учителски сили и около 10,000—12,000 крѫгло число ученици*).

2. Презъ 1881 год. се откри въ Солунъ мѣж. гимназия, която споредъ чуждестранни свидетелства (срѣбърски ученъ Ст. Новаковичъ) дѣржеше първо място между учебните заведения въ турска държава.

3. Презъ 1882 година се тури началото на девическа гимназия въ сѫщия градъ; презъ 1884 година се откри въ Прилепъ духовно училище, което по-после се премѣсти въ Одринъ, а оттамъ въ Цариградъ и се повдигна въ образцова духовна семинария; презъ 1887 г. пакъ въ Солунъ се отвори педагогическо отдѣление при мѣжката гимназия за подготовка на основни учители.

4. При всѣко училище въ градовете и по-голѣмите села бѣха учреждани училищно-градски библиотеки. Въ края на турското управление кичевското училище разполагаше съ библиотека отъ 1200 разни съчинения; галичкото съ повече отъ 2000; крушовското — 1650; дебърското — 1300; прилепското — съ 6300; солунската гимназия — съ 15000; скопското — съ 5000 и пр.

5. Отъ началото на 1886, а особено отъ 1890 г. бѣрзо се съживиха нѣкогашните читалища, сега прекръстени съ името „недѣлни училища“. Битолското недѣлно училище съ свои срѣдства из-

*). По рапорта на С. Бобчевъ, който обиколи Македония презъ 1873 г. и прочете въ цариградското читалище.

даде редъ популярни книжки: „Стопанинъ и ратай“, „Дължноститѣ на човѣка“.

6. При Солунската межка гимназия бѣше уредена „метеорологическа станция“, която професоръ Д-ръ Каснеръ, нѣмски ученъ метеорологъ, оцени като първо научно дѣло отъ тоя родъ въ цѣлия Балкански п-овъ.

7. За Македония и изобщо за българското дѣло въ Турция се издаваха вестници и списания, които бранѣха българските интереси, като напримѣръ: в-къ „Новини“ (в. „Вести“) въ Цариградъ, „Право“, „Отечество“, „Родина“, „Конституционна Заря“, „Учителски в-къ“ и списанията „Книжици за прочитъ“, „Библиотека“ (при в. „Новини“) и др. Въ тия периодически издания любопитниятъ читател ще намѣри крайно важни данни изъ народния животъ на македонците и за страната имъ.

8. За тоя интензивенъ напредъкъ не малко допринесоха отварянитѣ изъ разни градове въ областта книжарници.

Въ 1883 год. Коне Самарджиевъ отъ Прилепъ основа въ Солунъ книжарница, която по-после почна да издава всѣка година календарче „Св. Св. Кирилъ и Методий“. Къмъ 1890 год. въ сѫщия градъ се отвори втора книжарница на Иванъ Х. Николовъ отъ Кукушъ, която сѫщо така издаваше свое календарче „Солунъ“. Въ Скопие българ. книжарница издава календарь „Вардаръ“, въ Прилепъ книжарницата на Иванъ Дундовъ—календаръ „Прилепъ“.

Самарджиевата книжарница издаваше „Библиотека за деца“ и редъ учебници особено за отдѣлениета. Сѫщото правѣше и книжарницата на Ив. Х. Николовъ.

9. Въ 1887 год. К. Самарджиевъ въ съдружие съ италиянецъ Муратори отвори българско отдѣление при печатницата на втория, която напечата редъ учебници. По-късно въ Солунъ отвори своя печатница Юрданъ Ярцевъ отъ Кукушъ.

10. Презъ 1909 год. въ Цариградъ, по инициативата на професоръ Ал. Тодоровъ-Баланъ, се основа Българска матица, която имаше за цель да образува фондъ за общобългарска печатница, книжарница, библиотека и пр.

Дружеството имаше клонове въ всички македонски градове и по-голѣми села. То сѫществува до 1913 год. и издаде пять сборника „Лѣстоструй“.

11. Една много ценна придобивка за училищното дѣло бѣше дружеството на обединеното учителство — „Учителския съюзъ“, който презъ 1912 година броеше повече отъ 1300 члена. Съюзътъ притежаваше свой печатанъ органъ — „Учителски вестникъ“.

12. Трѣбва да отбележимъ съ едри букви друго едно отрядно явление изъ макед. животъ: — рожба на македон. младежъ, израствала изъ македон. земя благодарение на нейния стремежъ къмъ свѣти идеали.

Въ Солунъ развиваще похвална дейность „Солунски юнакъ“, на чийто игри присѫствува и самия султанъ, който въ знакъ на благодарностъ

публично изказа своята похвала и материално награди дружеството.

Въ Битоля — „Пелистерски юнакъ“ броеше 200 членове и прави много излѣти въ съседните околии.

Прилепъ се радваше на своето юнашко дружество „Златоврѣхъ“, което притежаваше пълна музика, юнашки хоръ.

Въ малкото и едва незабравено градче Кичево бѣше издигнато знамето на юнашко дружество „Иоакимъ Кирчовски“(*), не по-малко значение има и едно постижение въ областта на висшето църковно управление, което българ. църква записа въ своя активъ.

13. Презъ 1908 год. личната управа на българ. църква, ржковдена отъ екзархъ Йосифъ се замѣсти съ синодална. Македонските митрополити по редъ и съгласно екзарх. уставъ, образуваха Св. Синодъ.

Другата година при последния се учреди Мирски съветъ, който заедно съ първия, състави Съмъсения екзархийски съветъ, комуто предстоеше да ржковди и брани интересите на българ. църковно-училищно дѣло.

Тоя съветъ реши да се основатъ при всѣко намѣстничество въ епархиите фондове за издръжане на училища, черкви, разни благотворителни учреждения.

И пакъ въпреки всички пречки българското народно дѣло въ Македония съ неуспоримъ устремъ вървеше напредъ и стигна своя апогей.

Къмъ края на своето робство подъ Турция македонецътъ съ право се гордѣше съ плодовете на своя упоритъ трудъ, постоянство, скажи жертви.

Презъ 1912 година българ. активъ бѣше:

1) Броятъ на екз. молитвени домове:	
минастири	62
черкви	1294
свещеници	1132
митрополити	7
архиер. намѣстници	40
председатели на общини	60

2) Училища:

отъ 353 презъ 1886/87 на 1141 презъ 1911/12 уч. год.; учители отъ 675 на 1776 души и пр.

Едно сравнене на учебното дѣло на македонските българи съ онова въ съседните държави ще хвърли голѣма свѣтлина за положението на първото и ясно ще подчертава каква е била ревността на македон. българинъ въ просвѣтното отношение;

Споредъ статистиката на г. Вл. Сисъ (книгата „Македония“ стр. 91) за учебн. 1911/12 год. На 100 души македон. бълг. се падатъ 9.7 уч-ци	
" " въ кр. Ромъния	5.9 "
" " Сърбия	4.0 "
" " Гърция	3.7 "
" " България ¹⁾	12.1 "

*) За юнашките др-ства въ Македония вижте статии въ илюстр. „Илинденъ“ год. XI кн. кн. 6 (106) и 7 (107).

¹⁾ Народна Просвѣта Д. Мишевъ, 1918 г.

Положението

Войната между Англия и Франция, — отъ една страна, и Германия отъ друга — е събитието, което господарствува надъ цѣлия европейски, пъкъ не е преувеличение ако се

каже и надъ цѣлия свѣтовенъ животъ. Всичко друго, което става не само въ воюващи страни, но и въ страните, които не воюватъ, е въ връзка, въ зависимостъ отъ войната.

Заштото всички виждатъ и чувствуватъ тая война, която е еще въ самото си начало, не е областна и не ще остане областна война, но ще обхване още много други страни, тъй като тя е резултат на единъ много дълбокъ процесъ за едно по-друго устройство на свѣта отъ това, което бѣ до днесъ.

Опитът на два отъ голѣмите европейски народи, които представляватъ основни стълбове на европейското обществено устройство, — именно — германския и италианския народи — да възстановятъ загубени въ свѣтовата война сили и нарушеното отъ войната вътрешно свое равновесие срещу безчувствената и жестока стена на парижките диктатори за миръ, която бѣ щть не на мира, а на заграбеното отъ победителите. Неочаквано бѣрже забогатълъ помислиха, че диктуватъ отъ тѣхъ договори за миръ ще могатъ за вѣчни времена да обезпечатъ добитото презъ войната и нѣмаха политическата предвидливостъ да разбератъ, че едно военно завоевание не може да се задържа срещу естествения законъ на развитието на народите и че стари, голѣми, жизнени и културни народи, които стоятъ въ основата на съвременната европейска цивилизация, нѣма да се оставятъ да влачатъ единъ наложенъ имъ отъ други хомотъ и да се откажатъ отъ борбата за независимъ и достоенъ животъ.

Политическото неблагоразумие на тогавашните противници на Германия, проявено въ жестоките договори за миръ и въ упоритостта имъ по-късно да подържатъ и да налжатъ като едно трайно състояние тия „миръ“ роди младите сили на Германия, които потъсиха други пътища за съзвездане на страната имъ. Не молби, не увещавания и убеждавания, нито хленчения предъ Обществото на народите — това бѣ съвсемъ безполезно. Млада Германия, наелектризирана съ вѣтъра на единъ новъ неинъ вождъ, реши и тръгна по собственъ путь, отръпна се отъ така зле скърпената и намираща се подъ опекунството на победителите европейска общност и се обособи като сила, опъчила се отново срещу тия, които съ упоритото си отказване или забавяне да внесатъ поправките въ диктуватъ отъ тѣхъ договори за миръ, необходими за възстановяване не само на правдата, но и на едно положение за обезпечаване на мирни и добросъседски отношения продължаваха въ други форми враждебните си отношения къмъ Германия.

Италия, извикала за интензивенъ животъ младите сили по причини първоначално отъ друго естество, бѣ вече обособена, отръпнала се отъ европейската международна общност, която носише печата на духа на демократическите сили, тъй като тѣ бѣха бавни въ отстъпките и въ еволюцията, която и споредъ разбиранятия на нова Италия, смѣтаща се за онеправдана и дори изиграна отъ парижките разрешения на европейските въпроси следъ Свѣтовата война, е трѣбвало да бѫде извършена въ името на общото европейско благо.

Така, въ центъра на Европа. — отъ Северно море до топлите води на Африка — се изправи една могъща нова сила съ нови идеи за международенъ редъ, съ нови методи въ действието си. Това бѣ една нова могъща реформаторска вълна, която преполови свѣта и го изправи предъ една фатална проблема: да се остави ли да дрогните въ старото си корито или да тръгне подиръ младите, възродени и възродителни, споредъ разбиранятия на Берлинъ и Римъ, сили на поелитъ вече социална и политическа борба Италия и Германия.

Тук ставаше въпросъ не само за възвръщане на колонии, зачитане на жизнени пространства, но вече и за нѣщо по-дѣлбоко: за едно утрешно устройство на международния животъ, при което да се дойде до едно действително равновесие на всички жизнени сили въ Европа главно — равновесие, което да не се изчерпа съ добри пожелания въ Женевското Общество на Народите, а да има за основа еднакво зачитане на нуждите, правата и интересите на всички.

Така поне се представяше теоретически това ново положение. И, понеже силите, морални и военни, на страните, които искаха вече действително да направи нѣщо, да се пристъпятъ къмъ одѣлтворяване на тая идея, бѣха вече мобилизириани въ страните на главните двигатели въ тая посока — въ Германия и въ Италия, — довчерашните защитници и пазители на създаденото въ Парижъ презъ 1919 г. положение се видѣха принудени да взематъ мѣрки за осуетяване на стълкновението, което предсоеши неминуемо между тѣхъ и тия две държави, решени съ самостояни действия и съ решителностъ да тръгнатъ напредъ по начертания отъ тѣхъ путь и за себе си и за едно ново европейско устройство.

Изглежда че действително е имало единъ моментъ, когато е могло да бѫде избѣгнато това стълкновение — това е било онзи часъ, въ който за втори путь отъ сключването на договорите за миръ великиятъ сили, крепителки на военния миръ отъ 1919 година, можеха да прѣвърнатъ повече гъвкавостъ, въ смисълъ на по-разумна гъвкавостъ и повече

предвидливостъ, като се решатъ на жертвата да не държатъ тѣ именно въ рѣшетъ си първенството и главното разпоредителство за европейските работи и да приематъ по-достойната роля на мжди (и сами по себе си сѫщо тѣ, и дори още по-вече сили), сътрудници въ едно здраво трайно и велико дѣло за изграждане на новия, справедливъ и даващъ възможностъ за естествено, пълно и свободно развитие на всички национални сили, редъ въ Европа.

По една или друга причина това не бѣ сторено и, вмѣсто къмъ едно приближаване на двата враждебни лагера, се дойде до още по-голѣмото имъ раздалечаване единъ отъ други, за да се впуснатъ после съ все сила единъ срещу други и да почне тая борба, която виждаме вече да се развива и все по-вече да се задълбочава и разширява.

Къмъ неизвестноститѣ, които крие това стълкновение, на чисто военна основа, се прибавятъ и неизвестноститѣ за това, кое начало ще надѣле следъ войната при уреждането на европейските работи — началото на демократически индивидуализъмъ съ историчесата му английска окраска или началото на фашизма и национално-социализма, каквито ги виждаме въ Германия и Италия или въ единъ новъ видъ — комбинация между него и съветското начало.

Туй именно обстоятелство усложнява извѣнредно международното положение и прави за сега слаби изгледитѣ за успѣхъ на всѣки обикновенъ починъ за посрѣдничество и помирение между враждуващите.

Враждуващите, наистина сега не се биятъ дори толкова, колкото се биятъ „неутралните“ Финландия и Съветска Русия, но взематъ бѣзъ мѣрки да обезпечатъ повече храни и други материали, да засилватъ войските си и да си осигурятъ поне приятели, ако не съюзници измежду неутралните страни, въ очакване — при стопяването на сиѣговете — да започне истинската, жестоката война.

По-малките, неутралните народи виждатъ да се виятъ надъ тѣхъ орли и понѣкога дори застрашително да извиватъ кръгове дosta ниско надъ страните, затова почти всички сѫ извѣнредно загрижени за утрешната си сѫдба, тъй не-разривно свързана съ развиращия се воененъ конфликтъ.

Балканското споразумение, като група отъ малки неутрални народи, сѫщо се бѣ загрижло за утрешния часъ и на 2 февруари т. г. въ Бѣлградъ се събраха представителите на тия държави да се съвещаватъ по поведението, което биха държали тѣ като група при дадени развития на международното положение. Отъ официалното комюнике следъ съвещанията на това Споразумение пролича волята на участвуващите въ него да останатъ неутрални — нѣщо, което всѣки можеше да предвиди. Все пакъ въ Бѣлградъ се бѣха събрали стотина чуждестранни журналисти да следятъ, да надушватъ, да съглеждатъ какво става между участвуващите въ Споразумението, понеже всѣки, отъ друга страна, вижда че тѣ иматъ въ този конфликтъ не съвсемъ еднакви интереси и възможноститѣ за изборъ на приятели и закрилници не сѫ еднакви за всички.

Едно важно нѣщо можа да се установи въ Бѣлградъ, именно — че Споразумението не можа да действува като блокъ срещу едната или другата отъ воюващите страни.

Всѣка Балканска държава, прочее, ще има развѣрзани рѣже въ критическия за нея часъ да действува споредъ собствените разбирания и възможности.

Дали това е предимство, за да останатъ Балканите до край нозасегнати отъ военната буря — не може сега да се предсказва: има толкова неизвестни предъ насъ!

Едно отъ тия неизвестни лежи въ струпването на мнозински войски части отъ разните владѣнія и колонии на Франция и на Англия въ Срѣдния изтокъ и въ Близкия изтокъ, не много далече отъ Цариградъ, който все пакъ си остава единъ важенъ ключъ при всички европейски усложнения, а днесъ — още повече и поради обстоятелството, че Съветска Русия, която е толкова европейска, колкото и азиатска страна, сега не е безразлична отъ това, което става въ Европа.

Рузвельтъ, председателятъ на Съединените щати, наистина реши да изпрати въ Европа, съ осведомителна мисия, своя помощникъ министъръ на външните работи, г. Уелъ и съ това даде на свѣта материалъ за правене на разни предположения относно възможноститѣ за едно спиране на военниятъ действия, но по всичко изглежда, че мисията на г. Уелъ не ще има за резултатъ това, което жадуващъ за миръ очакватъ, а ще ползува г. Рузвельтъ въ две посоки: 1. — да му се доставятъ непосрѣдствено и прѣсно събрани впечатления за европейското положение и 2. — да въздействува върху американския избиратели за предстоящите председателски избори да гласуватъ, евентуално, за г. Рузвельтъ като лице, което е вече започнало една акция „за миръ“ въ свѣта.

За съжаление, нѣма за сега сериозни признания за действително благоприятни условия за едно мирно разрешение на кризата, която докара тая война. Критическите дни за тая криза ще бѫдатъ мартенскиятъ и може би априлскиятъ.

Новъ стиль	Ст. стиль	Исторически календаръ за м. Януари	Годината на събитието
1	19	Козма Пречистански заема архиепископското място въ Дебърската епархия	1897
2	20	Убигъ беше войводата Лазо Димитровъ Родевчето	1904
3	21	Пелагонийската епархия се сдобива съ архиерей — Григорий	1897
4	22	Афера въ с. Ново-село (Щипъ): арестувани 21, убити 3, осъдени 14 души	1899
5	23	Турски войски запалиха с. Куклешъ (Струмишко): изгориха 64 къщи, убиха 38 селяни, обраха селото	1905
6	24	В. Левски основа първия революционен комитет въ Ловечъ	1870
7	25		910
8	26	Дим. Миладиновъ започва въ Охридъ борба съ гръцкия владика	1859
9	27	Следъ 3 днев. процесъ въ Скопие осъдени бъха 89 д. по дългото на скоп. студенти	1922
10	28	Въ Какринското ханче (Ловечко) бъде заловенъ великиятъ апостолъ на българската свобода Левски	1872
11	29		
12	30	Депутация отъ български дейци въ Цариградъ подала молба до В. Порта за неприкосновеността на султ. ферманъ	1872
13	31	Свещен. Христо съ 18 чет. с/у 100 души сражава се б. ч. при с. Койнско (Охридско)	1913
14	1		
15	2		
16	3	Преговорите за миръ между съюз. и турци презъ балкан. война бъха прекъснати	1903
17	4	При с. Голъмо Илино (Д.-Хисар.—Битол.) в. Юрд. Пиперка води сражение	1903
18	5	Цариград, българи силомъ принудиха Илариона Микариополски и другите власти да служатъ на Водици	1870
19	6	Теодосий бъде ръкопол. за архиерей на Скоп. епархия, която зае презъ 1890 г.	1885
20	7	Българ. войски завзели неприятелските окопи при село Яребичина (Дойранско)	1918
21	8	Боби Стойчевъ води сражен. при с. Радибушъ (Палан.)	1907
22	9	При с. Избища (Ресенско) войв. Пенчо съ 33 чет. с/у 300 д. аск. води сражение	1903
23	10		
24	11		
25	12		
26	13	Четвърта армия разбива турските войски при Булаиръ	1913
27	14	Разбиване на руския корпусъ при Шаркъй	1913
28	15	Почина Неофит Рилски, патриархъ на българските педагоги	1881
29	16	Започва прилагането на финанс. реформи въ Македония Бомбенъ атентатъ въ Радовишъ: 10 души убити 1912 год.	1905
30	17		
31	18	Роденъ е този денъ Н. В. Царь Борисъ III въ София	1894
"	"	Сражение на селяните отъ село Велгощи (Охридско) съ аскеръ	1903

Къмъ г. г. абонатитъ

Илюстрация „Илинден“ вече встжпва въ своята 12 годишнина. Цѣли 11 год. — 110 книги — тя изнася възхвалата на всички малки и голѣми, знайни и незнайни герои, които пролѣха кръвта си за свободата на озлащастеното свое отечество и създадоха подвизи и неповторими примѣри на себеотрицание и чрезвичаенъ патриотизъмъ, които и денъ дешенъ удивляватъ свѣта.

Въ времена на крайна себичностъ, които сѫ овладѣли свѣта, въ критичните времена, които днесъ преживяватъ народитѣ, и които сѫ пълни съ неизвестностъ за всѣки индивидъ поотдѣлно и за маситѣ въобще, подчертаното изнасяне ултра алtruистичните чувства на храбреците българи отъ Македония, мислимъ, е свещенодействие предъ народния ни олтаръ, продължение борбата — тоя пжти съ перо, — за увѣнчаване съ успѣхъ — свещенната общобългарска кауза, чукане предъ съвестъта на тѣзи, отъ които зависи полагането на здрави основи отношенията на народитѣ и държавитѣ, за да се достигне до едно мирно човѣшко съжителство помежду имъ — най-после то е едно непрестанно напомняне за ужасните неправди, които се извѣршиха съ насть, македонските българи, които въ повече отъ полуувѣковна дейностъ диримъ свободата и очакваме възтържествуване правдата, на вѣчната правда и истина, която, колкото пжти и да е била потискана и погребвана, все е възтържествувала, все е възкръсвала.

Постига ли списанието ни своята толкова важна и трудна задача? Отговаря ли то на своето предназначение, такова, каквото му е поставено отъ създателитѣ на организацията ни, отъ мѫченицитѣ — наши светци, които извѣршиха подвизи нечути за величието на своята родина? Това е билъ постоянния въпросъ, който редакцията си е задавала. Има отзиви на сърдителни, има признания, които съвсемъ обезсърдчаватъ. Устно, често пжти и писмено въ „Илинден“ се получаватъ хвалебствия за начина, по който той се описва, благодарности за всичко, що той изнася. Намъ непознатъ видинчанинъ ни пише:

„Имамъ голѣмо желание да стана абонатъ на списанието Ви, което ми много харесва, поради което съ настоящето си настоятелно моля, нека ми се изпраща.

Абонамента отъ 120 лв. ще Ви изпратя на два пжти — къмъ края на този месецъ и къмъ края на другия.

Нѣма да се страхувате относно абонамента и ще разберете добрите ми намѣрения.

Имамъ десетъ броя отъ минали год., които съмъ закупилъ отъ частни лица и които чета съ задоволство.

Сѫщо така моля редакцията за стари годишници, ако разполага съ такива, защото може макаръ и бавно да си набавя това хубаво списание, което трѣбва да краси библиотеката и дома на всѣки македонецъ. Азъ не съмъ такъвъ, но моите чувства въ миналото и сега къмъ Македония сѫ голѣми и искрени.

На всички Ви пожелавамъ здраве и дано но-

вата 1940 г. донесе нѣщо хубаво за дѣлото на което служите.

Съ тѣзи пожелания оставамъ
съ поздравъ: Ив. Д.“

Други молятъ да продължаваме да имъ изпращаме списанието, което тѣ толкова много цениятъ, задължавайки се да изплатятъ абонамента му на нѣколко пжти последователно, а оттатъкъ океана не въ единъ случай се настои да не бѫдатъ лишавани отъ удоволствието да четатъ нашите съобщения, които изпълняватъ сърдцата имъ съ наслада за лично преживѣното отъ тѣхъ, които сѫ жертвували сили и срѣдства, младостъ и бѫдеще, здраве и животъ — свои и на своите близки — заради свещената свобода на земята, която ги е родила, та и тѣ като всички културни народи да заживѣятъ свой воленъ животъ, да разполагатъ сами съ своите сѫдбини.

Това е лицевата страна на медала, който краси и на сърдчава работниците около „Илинден“. Опаката му страна е грозна: почти нѣма нова книга, новъ брой на списанието, който да не върнатъ обратно отъ по нѣколко абоната — абонати отъ най-разните слоеве на обществото — отъ прости и учени, отъ бедни и богати, отъ богаташи, които при по-друго съзнание биха субсидирали съ специални суми сѫществуването подобренето на списанието ни.

Всичко това действува поразяваще всрѣдъ тѣзи, които влагатъ цѣлото свое сѫщество, всичката си амбиция да се издига „Илинден“ съ всѣки новъ брой на все по-голѣма и по-голѣма висота.

Трудности се срещатъ и въ начина на изложение събитията, които на времето сѫ се разиграли. Макаръ и да пишемъ историята на нашите освободителни борби, трѣбва да се избиратъ думитѣ и фразитѣ — да се не дразни никой, да не се пакости на страната, която ни е дала приемъ и която на нѣколко пжти изложи на карта своето сѫществуване заради народностното ни обединение. Надъ всичко това нека се изтѣкне и апатията на видни наши дейци, които съ споменитѣ си и съ перото си биха допринесли твърде много за сѫживяване на списанието ни и на нашата организация.

Всичко това би обезсърдчило и най-коравия работникъ, но считайки го за временно, за преходно „Илинден“ продължава своето сѫществуване — мѫчно и трудно — съ свѣтлата надежда, че ще дойде денъ, въ който всичко ще се изживѣ и всичко ще трѣгне въ правиленъ пжти и че ще настане денътъ, въ който всички ще се поздравимъ съ тържествуващата обща радостъ на сѫдъните народни идеали.

Нека съ търпение очакваме тоя денъ.

Да пребѫде „Илинден“, жумящето кандило, което блести въ тѣмата, обхванала народните ни слоеве, и освѣтява пжти, по който трѣбва да вървимъ за да достигнемъ до спасителния брѣгъ.

„Илинден“